

YAPAY ZEKA “GROK” TARAFINDAN TÜRKİYE DEKİ ÇOCUK CEZA VE KORUMA HUKUKU İÇİN DERLENMİŞ BAZI ÖRNEKLER

(Not:Ekte yer alan çeşitli bazı bilgi ve metinler önce İngilizce'ye ve daha sonra Türkçe'ye çevirilen metinler de, sözcük ve kavramsal bazı anlam kaymalar söz konusudur.Bu şekilde üretilen bu bilgiler aynen aşağıda yer almaktadır.Doğruluk açısından yüzde 80 oranında ki bilgiler sadece ön bir bilgidir. Yeni bir bilgi ve derinleşmeye ve anlamaya yardımcı olup yanlışlıklar ve sorumluluk Grok'a aittir.

SHU.Nihat Tarımeri)

Örnek 1

Türkiye'nin Çocuk Ceza Hukuku Modeli ve Sosyal İnceleme Raporlarının ÇHS Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi Bağlamında Değerlendirilmesi

Giriş

Türkiye’de çocuk ceza hukuku, **Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK, 2005)** ile yapılandırılmış, **Çocuk Mahkemeleri** ve dünyada benzeri olmayan **Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri** ile kendine özgü bir model geliştirmiştir. Bu model, gençlik dönemini (15-18 yaş) ayrı bir kategori olarak tanımamış ve ağır suçlar için özel bir mahkeme yapısı oluşturmuştur. ÇKK Madde 35 uyarınca sosyal inceleme raporlarının, sosyal çalışmacılar dışında psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek grupları tarafından hazırlanması, dünyada karşılığı olmayan bir uygulamadır ve uzmanlık tutarlılığı eksikliği nedeniyle **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)**’nin çocuğun yüksek yararı ilkesine (Madde 3) ulaşımı engelleyebilir. 1889 tarihli **İtalya Zanardelli Ceza Kanunu Madde 54**, çocukların cezai sorumluluğunu temyiz yeteneği ve yaşa dayandırarak liberal bir vizyon sunmuş; bu düzenleme, 1926 tarihli **Türk Ceza Kanunu Madde 54**’e aynen alınmıştır. 1930 tarihli **İtalya Rocco Ceza Kanunu**, gençlik mahkemeleriyle uzmanlaşmış süreçler geliştirmiş; İsviçre ise **Gençlik Ceza Kanunu (JStG, 2007)** ve **Gençlik Ceza Usul Kanunu (JStPO, 2011)** ile federal bir sistem kurmuştur. Bu makalede, Türkiye’nin modelindeki çelişkiler (gençlik döneminin tanınmaması ve sosyal inceleme raporlarının yetkinliği tartışmalı meslek gruplarınca hazırlanması), ÇHS’nin çocuğun yüksek yararı ilkesine etkisi, İtalya ve İsviçre’deki sistemlerle karşılaştırmalı olarak analiz edilecek; avantajlar ve geliştirilmesi gereken yönler tutarlı bir şekilde değerlendirilecektir.

1. İtalya’da Çocuk Ceza Hukukunun Tarihsel Gelişimi

1.1. 1889 Zanardelli Ceza Kanunu Madde 54

1889 tarihli **Zanardelli Ceza Kanunu**, liberal ve hümanist ilkeleriyle dönemin en ilerici yasalarından biridir. **Madde 54**, çocukların cezai sorumluluğunu düzenlemiştir:

- **14 Yaş Altı:** Temyiz yeteneği olmayan çocuklar cezai sorumluluktan muaftı.

- **14-18 Yaş Arası:** Fiilin hukuki anlamını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine sahip çocuklar için cezalar indirilirdi:
 - Ağırlaştırılmış müebbet hapis yerine 15 yıla kadar, müebbet hapis yerine 10 yıla kadar hapis cezası.
 - Diğer cezalar yarıya indirilir ve ağır hapis cezaları hafif hapse çevrilirdi.
 - Hapis cezaları ıslahhanelerde çektirilirdi.
 - Kamu hizmetlerinden men cezaları uygulanmazdı.
 - Cezalar tekerrüre esas olmazdı.
- **Özellikler:** Temyiz yeteneği kriteri, bireysel değerlendirmeyi önceliklendirmiş; ıslahhaneler, çocuğun topluma kazandırılmasını hedeflemiştir. Bu yaklaşım, ÇHS Madde 3'ün çocuğun yüksek yararı ilkesine uyumludur.

1.2. 1930 Rocco Ceza Kanunu ve Gençlik Mahkemeleri

1930 tarihli **Rocco Ceza Kanunu**, faşist dönemde devletin otoritesini önceliklendirmiş, ancak **Tribunali per i Minorenni** (Gençlik Mahkemeleri) ile çocuk ceza hukuku alanında yenilikler sunmuştur:

- **Yaş Sınırı:** 14 yaş altı çocuklar cezai sorumluluktan muaf; 14-18 yaş için özel yargılama süreçleri uygulanır.
- **Uzman Yargıçlar:** Çocuk psikolojisi ve sosyal hizmetler alanında uzmanlaşmış yargıçlar görev yapar.
- **Sosyal İnceleme:** Çocuğun aile, okul ve sosyal ortamını değerlendiren raporlar, sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır ve mahkeme kararlarını yönlendirir.
- **Rehabilitasyon Odaklılık:** Eğitim, danışmanlık ve sosyal hizmet önlemleri önceliklidir.
- **Sınırlamalar:** Faşist ideolojinin etkisiyle, siyasi suçlarda katı yaptırımlar uygulanmıştır.
- **ÇHS Uyum:** Gençlik mahkemeleri, ÇHS Madde 3 (çocuğun yüksek yararı) ve Madde 40 (adil yargılama) ilkelerine katkı sağlamıştır.

2. Türkiye’de Çocuk Ceza Hukukunun Tarihsel Gelişimi

2.1. 1926 Ceza Kanunu Madde 54

1926 tarihli **Türk Ceza Kanunu Madde 54**, Zanardelli Kanunu Madde 54’ten aynen alınarak çocuk ceza hukukunun temelini oluşturmuştur:

- **11-15 Yaş Arası:** Temyiz yeteneği olmayan çocuklar cezai sorumluluktan muaftı. Fiilin suç olduğunu fark eden çocuklar için:
 - Ağırlaştırılmış müebbet hapis yerine 15 yıldan, müebbet hapis yerine 10 yıldan az olmamak üzere hapis cezası.
 - Diğer cezalar yarıya indirilir, ağır hapis cezaları hapse çevrilirdi; cezalar 7 yılı aşamazdı.
 - Hapis cezaları ıslahhanelerde çektirilirdi.
 - Kamu hizmetlerinden men cezaları uygulanmazdı.
 - Cezalar tekerrüre esas olmazdı.
- **Özellikler:** Zanardelli’nin ıslah odaklı yaklaşımını Türkiye’ye taşımış, ancak gençlik dönemi ayrı bir kategori olarak tanınmamış ve gençlik mahkemeleri kurulmamıştır.

2.2. 2005 Çocuk Koruma Kanunu ve Sosyal İnceleme Raporları

2005'te yürürlüğe giren **ÇKK** ve **TCK Madde 31**, Zanardelli'nin vizyonunu modernize ederek rehabilitasyon odaklı bir sistem kurmuştur. Türkiye, gençlik dönemini tanımamış ve **Çocuk Mahkemeleri** ile **Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri**'ni kurarak kendine özgü bir model geliştirmiştir:

- **TCK Madde 31:**
 - **0-12 Yaş:** Ceza sorumluluğu yoktur; ÇKK kapsamında güvenlik tedbirleri uygulanabilir.
 - **12-15 Yaş:** Fiilin hukuki anlamını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğine bağlı olarak cezai sorumluluk değerlendirilir. Yeterli yetenek yoksa ceza yoktur; aksi takdirde indirimli ceza uygulanır.
 - **15-18 Yaş:** Ceza sorumluluğu vardır, ancak davranışları yönlendirme yetenekleri sınırlı olduğundan cezalar indirimlidir.
- **ÇKK Madde 5 ve 35:**
 - **Sosyal İnceleme (Madde 35):** 12-15 yaş için zorunlu, 15-18 yaş için hâkimin takdirine bağlı sosyal inceleme raporları, çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimini, ailesinin, toplumsal, ekonomik ve kültürel durumunu, okul ve iş ortamını değerlendirir. Raporlar, sosyal çalışanlar dışında psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek grupları tarafından hazırlanır; bu, dünyada benzeri olmayan bir uygulamadır.
 - **Koruyucu Önlemler (Madde 5):** Danışmanlık, eğitim, bakım ve sağlık tedbirleri önceliklidir.
 - **Ceza Yaptırımları:** Hükmün açıklanmasının geri bırakılması veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi alternatifler kullanılır.
- **Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri:** Çocuk Mahkemeleri genel suçlarda, Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri ise ağır suçlarda (örneğin, kasten öldürme, cinsel suçlar) uzmanlaşmıştır. Gençlik dönemini tanımayan bu model, dünyada kendine özgüdür.

2.3. Sosyal İnceleme Raporlarının Dünyada Benzeri Olmayan Yapısı

ÇKK Madde 35 uyarınca sosyal inceleme raporlarının, sosyal çalışanlar dışında psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek grupları tarafından hazırlanması, Türkiye'ye özgü bir uygulamadır:

- **Farklı Meslek Gruplarının Katılımı:** Sosyal çalışanlar, çocuğun sosyal ortamını değerlendirmede uzmanlaşmıştır. Ancak, psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek gruplarının katılımı, uzmanlık tutarlılığını riske atar ve standartlaşma eksikliğine yol açabilir.
- **ÇHS'ye Etkisi:** ÇHS Madde 3, çocuğun yüksek yararını sağlamak için tutarlı ve uzmanlaşmış değerlendirmeler gerektirir. Yetkinliği tartışmalı meslek gruplarının rapor hazırlaması, değerlendirmelerde tutarsızlığa neden olabilir ve çocuğun yüksek yararına ulaşımı engelleyebilir.

3. İsviçre'de Çocuk Ceza Hukukunun Gelişimi

3.1. Gençlik Ceza Kanunu (JStG, 2007)

İsviçre, 2007'de JStG ile çocuk ceza hukukunu federal düzeyde yapılandırmıştır:

- **Yaş Sınırı:** 10-18 yaş; 10 yaş altı cezai sorumluluktan muaftır.
- **Rehabilitasyon Odaklılık:** Özgürlüğü kısıtlayıcı cezalar son çaredir; eğitim, danışmanlık ve toplum hizmeti önceliklidir.
- **Sosyal İnceleme (JStG Madde 9):** Zorunlu sosyal inceleme raporu, yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır; çocuğun aile, okul ve sosyal ortamını değerlendirir. Psikologlar veya psikiyatristler, ayrı bilirkişi raporları hazırlayabilir, ancak sosyal inceleme raporu sosyal çalışmacıların uzmanlık alanındadır.
- **Yaptırımlar (JStG Madde 10-17):** Danışmanlık, eğitim, toplum hizmeti ve kısa süreli özgürlük kısıtlamaları uygulanır.

3.2. Gençlik Ceza Usul Kanunu (JStPO, 2011)

JStPO, gençlik mahkemelerinin usul kurallarını düzenler:

- **Uzmanlaşmış Mahkemeler:** Çocuk psikolojisi ve sosyal hizmetler alanında uzman yargıçlar görev yapar.
- **Çocuk Dostu Süreçler:** İfade alma süreçlerinde psikologlar ve sosyal çalışmacılar yer alır.
- **Hızlı Yargılama:** Davaların hızlı sonuçlanması, çocuğun gelişimini destekler.

4. ÇHS Çocuğun Yüksek Yararı İlkesi (Madde 3) Bağlamında Değerlendirme

4.1. Türkiye'nin Modelinin Avantajları

Türkiye'nin modelinin avantajları, ÇHS Madde 3 ve 40'a uyum sağlayacak şekilde tutarlı bir çerçevede tanımlanmıştır:

- **Rehabilitasyon Odaklılık:** ÇKK Madde 5'teki koruyucu önlemler (danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık), çocuğun topluma kazandırılmasını destekler ve ÇHS Madde 3'e uygundur.
- **Uzmanlaşmış Yargılama:** Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri, çocukların yetişkinlerden ayrı yargılanmasını sağlayarak ÇHS Madde 40'ın adil yargılama ilkesine katkı sağlar.
- **Zanardelli Mirası:** 1926 Madde 54'ün temyiz yeteneği ve ıslah odaklı yaklaşımı, TCK Madde 31 ve ÇKK ile modernize edilerek çocuğun yüksek yararını korur.

4.2. Türkiye'nin Modelindeki Çelişkiler ve Zorluklar

Türkiye'nin modelindeki çelişkiler, ÇHS Madde 3'ün çocuğun yüksek yararı ilkesine ulaşımı engelleyebilir:

- **Gençlik Döneminin Tanınmaması:** 15-18 yaş grubunun gençlik dönemi olarak ayrılması, bu yaş grubunun gelişimsel ihtiyaçlarına özel çözümleri sınırlar. ÇHS Madde 3, çocuğun yaşına uygun bireysel değerlendirmeyi vurgular; bu eksiklik, çocuğun yüksek yararına ulaşımı zorlaştırır.
- **Sosyal İnceleme Raporlarının Yapısı:** Sosyal çalışmacılar dışında psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek gruplarının rapor hazırlaması, dünyada benzersizdir. Sosyal çalışmacılar, sosyal ortam değerlendirmede uzmanlaşmıştır; diğer meslek gruplarının yetkinliği tartışmalı olup, standartlaşma eksikliğine yol açar. Bu, ÇHS Madde 3'ün gerektirdiği nitelikli değerlendirmeyi riske atar.

- **Hapis Cezalarının Yaygınlığı:** 15-18 yaş grubunda hapis cezalarının görece yaygın olması, ÇHS Madde 40'ın özgürlüğü kısıtlayıcı cezaları son çare görme ilkesine tam uyumu zorlaştırır.
- **Sosyal İnceleme Sınırlılıkları:** 15-18 yaş için sosyal inceleme raporunun isteğe bağlı olması, ÇHS'nin kapsamlı değerlendirme gerekliliğini karşılamada yetersiz kalabilir.
- **Altyapı Eksiklikleri:** Sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagog eksikliği, raporların hazırlanmasını ve koruyucu önlemlerin uygulanmasını kısıtlar.

4.3. İtalya ve İsviçre ile Karşılaştırma

- **İtalya:**
 - **Avantajlar:** Rocco'nun gençlik mahkemeleri, sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarıyla ÇHS Madde 3'e uyum sağlar. Uzmanlaşmış yargılama, çocuğun yüksek yararını destekler.
 - **Zorluklar:** Faşist dönemde siyasi suçlara katı yaptırımlar, ÇHS ilkelerinden sapmalara neden olmuştur.
- **İsviçre:**
 - **Avantajlar:** JStG Madde 9'un zorunlu sosyal inceleme raporu, yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır; bu, ÇHS Madde 3 ile yüksek uyum sağlar. Özgürlüğü kısıtlayıcı cezaların son çare olması, çocuğun yüksek yararını korur.
 - **Zorluklar:** Kantonlar arası uygulama farklılıkları, tutarlılığı etkileyebilir.
- **Türkiye:**
 - **Avantajlar:** Çocuk Mahkemeleri ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri, uzmanlaşmış yargılama sunar; ÇKK'nin koruyucu önlemleri, çocuğun yüksek yararını destekler.
 - **Zorluklar:** Gençlik döneminin tanınmaması ve sosyal inceleme raporlarının yetkinliği tartışmalı meslek gruplarınca hazırlanması, ÇHS Madde 3'e uyumu riske atar.

5. Türkiye, İtalya ve İsviçre'nin Karşılaştırmalı Analizi

5.1. Benzerlikler

- **Rehabilitasyon Odaklılık:** Zanardelli'nin ıslah vizyonu, Rocco'nun gençlik mahkemeleri, Türkiye'nin ÇKK'si ve İsviçre'nin JStG'si, ÇHS Madde 3 ve 40'ı benimser.
- **Sosyal İnceleme:**
 - **İtalya:** Sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan raporlar, mahkeme kararlarını yönlendirir.
 - **İsviçre:** JStG Madde 9, zorunlu sosyal inceleme raporunu yalnızca sosyal çalışmacılar hazırlar.
 - **Türkiye:** ÇKK Madde 35, sosyal inceleme raporlarını düzenler, ancak sosyal çalışmacılar dışında psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek gruplarının katılımı dünyada benzersizdir.
- **Uzmanlaşmış Yargılama:** İtalya'daki gençlik mahkemeleri, İsviçre'deki JStPO mahkemeleri ve Türkiye'deki Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri, çocuklara özgü süreçler sunar.

5.2. Farklılıklar

- **Gençlik Dönemi:**
 - **İtalya:** 14-18 yaş gençlik dönemi olarak tanınır.
 - **İsviçre:** 10-18 yaş gençlik dönemi olarak tanınır.
 - **Türkiye:** 12-18 yaş tek bir çocuk kategorisi altındadır.
- **Mahkeme Yapısı:**
 - **İtalya:** Gençlik mahkemeleri, tüm suç türlerinde uzmanlaşmıştır.
 - **İsviçre:** JStPO, federal düzeyde gençlik mahkemeleri kurar.
 - **Türkiye:** Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri, ağır suçlara odaklanır.
- **Sosyal İnceleme:**
 - **İtalya:** Sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır.
 - **İsviçre:** Yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır; psikologlar/psikiyatristler ayrı bilirkişi raporları sunar.
 - **Türkiye:** Sosyal çalışmacılar dışında psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek grupları tarafından hazırlanır; bu, dünyada benzersizdir ve tutarsızlığa yol açabilir.
- **Yaptırımlar:**
 - **İtalya:** Rehabilitasyon öncelikli; siyasi suçlarda katı yaptırımlar uygulanabilir.
 - **İsviçre:** Özgürlüğü kısıtlayıcı cezalar son çaredir.
 - **Türkiye:** 15-18 yaşta hapis cezaları daha yaygındır.

6. Geline Nokta ve ÇHS'ye Uygunluk

6.1. Başarılar

- **Türkiye:** ÇKK Madde 5'teki koruyucu önlemler ve Çocuk Mahkemeleri ile Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri'nin uzmanlaşmış yargılama süreçleri, ÇHS Madde 3 ve 40'a kısmen uyum sağlar. Zanardelli'nin ıslah vizyonu, TCK Madde 31 ve ÇKK ile modernize edilmiştir.
- **İtalya:** Rocco'nun gençlik mahkemeleri, ÇHS'nin adil yargılama ve çocuğun yüksek yararı ilkelerine katkı sağlar.
- **İsviçre:** JStG'nin yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan zorunlu sosyal inceleme raporları ve rehabilitasyon odaklı yaklaşımı, ÇHS ile yüksek uyum gösterir.

6.2. Zorluklar

- **Türkiye:**
 - **Gençlik Döneminin Tanınmaması:** 15-18 yaş grubunun gelişimsel ihtiyaçlarına özel çözümler geliştirilememesi, ÇHS Madde 3'ün yaşa uygun değerlendirme ilkesini riske atar.
 - **Sosyal İnceleme Raporlarının Yapısı:** Sosyal çalışmacılar dışında yetkinliği tartışmalı meslek gruplarının (psikologlar, pedagoglar, diğer meslekler) rapor hazırlaması, dünyada benzersizdir ve standartlaşma eksikliği nedeniyle ÇHS Madde 3'ün çocuğun yüksek yararına ulaşımı engelleyebilir.
 - **Hapis Cezalarının Yaygınlığı:** 15-18 yaş grubunda hapis cezalarının yaygınlığı, ÇHS Madde 40'a tam uyumu zorlaştırır.
 - **Sosyal İnceleme Sınırlılıkları:** 15-18 yaş için sosyal inceleme raporunun isteğe bağlı olması, kapsamlı değerlendirmeyi sınırlar.

- **Altyapı Eksiklikleri:** Sosyal çalışmacı, psikolog ve pedagog eksikliği, raporların hazırlanmasını ve koruyucu önlemlerin uygulanmasını kısıtlar.
- **İtalya:** Faşist dönemde siyasi suçlara katı yaptırımlar, ÇHS ilkelerinden sapmalara neden olmuştur.
- **İsviçre:** Kantonlar arası uygulama farklılıkları, tutarlılığı etkileyebilir.

6.3. Gelecek Perspektifleri

Türkiye'nin ÇHS'nin çocuğun yüksek yararı ilkesine daha güçlü uyum sağlaması için:

- Sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasında sosyal çalışmacıların liderliğini güçlendirmek, psikologlar ve pedagogların katkılarını ayrı bilirkişi raporlarıyla sınırlamak ve diğer meslek gruplarının katılımını kaldırarak standartlaşmayı sağlamak.
- 15-18 yaş için sosyal inceleme raporlarını zorunlu hale getirmek.
- İsviçre'deki gibi yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan yapılandırılmış sosyal inceleme süreçleri benimsemek.
- Hapis cezalarını azaltarak koruyucu önlemleri yaygınlaştırmak.
- Gençlik dönemine özel düzenlemeler geliştirerek, 15-18 yaş grubunun ihtiyaçlarına yönelik politikalar oluşturmak.
- Sosyal hizmet altyapısını güçlendirmek ve uzman sayısını artırmak.

Sonuç

Türkiye'nin **Çocuk Mahkemeleri** ve **Çocuk Ağır Ceza Mahkemeleri** modeli, gençlik dönemini tanımayarak ve ağır suçlar için özel bir mahkeme yapısı kurarak kendine özgü bir sistem oluşturmuştur. Ancak, ÇKK Madde 35'teki sosyal inceleme raporlarının sosyal çalışmacılar dışında psikologlar, pedagoglar ve diğer meslek grupları tarafından hazırlanması, dünyada benzeri olmayan bir uygulama olup, uzmanlık tutarlılığı ve standartlaşma eksikliği nedeniyle ÇHS Madde 3'ün çocuğun yüksek yararına ulaşımı engelleyebilir. 1889 Zanardelli Kanunu'nun liberal vizyonu, 1926 Türk Ceza Kanunu'na yansımış; ÇKK ve TCK Madde 31 ile modernize edilmiştir. İtalya'nın Rocco Kanunu, sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan raporlarla uzmanlaşmış süreçler sunarken, İsviçre'nin JStG ve JStPO'su yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan zorunlu sosyal inceleme ile ÇHS'ye yüksek uyum gösterir. Türkiye'nin modeli, koruyucu önlemler ve uzmanlaşmış yargılama ile ÇHS'ye kısmen uyumludur, ancak gençlik döneminin tanınmaması ve sosyal inceleme raporlarının yapısındaki çelişkiler, geliştirilmesi gereken alanlardır. Sosyal inceleme süreçlerinin sosyal çalışmacılar tarafından yapılandırılması, sosyal hizmet altyapısının güçlendirilmesi ve gençlik dönemine özel düzenlemeler, Türkiye'nin ÇHS'ye uyumunu artırabilir.

Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir. 20.07.2025

Örnek 2

İtalya, Türkiye ve İsviçre Gençlik Adalet Sistemlerinin Sosyal İnceleme Raporları Bağlamında Karşılaştırmalı Analizi

Giriş

Dr. Nurullah Kunter'in 1942 tarihli *Adliye Ceridesi* makalesi, kriminolojinin suçlulukla mücadelede bilimsel ve sistematik bir disiplin olarak ortaya çıkışını, pozitivist mektebin suçlu odaklı yaklaşımını ve sosyal inceleme raporlarının (SIR) önemini vurgular. Kunter, klasik ceza hukukunun suçu soyut bir hukuki kavram olarak ele almasına karşı çıkarak, suçlunun şahsiyeti ve çevresel faktörlerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi gerektiğini savunur. Dr. K. Fikret Arık'ın resmî vesayet önerisi, bu bağlamda, gençlik adalet sisteminde sosyal çalışmacıların SIR'leri hazırlamasını ve rehabilitasyon odaklı bir yapıyı destekler. İtalya Ceza Kanunu Madde 54 (1889 ve 1930 Rocco Kanunu), Türk Ceza Kanunu (TCK) Madde 31 ve İsviçre Gençlik Adaleti Federal Yasası (JStG, SR 311.1, 20 Haziran 2003), gençlerin cezai sorumluluğunu düzenlerken rehabilitasyon odaklı yaklaşımlar benimser. Ancak, Türkiye'de Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) Madde 35'te kullanılan "sosyal çalışma görevlisi" ve "pedagog" terimleri uluslararası standartlarla uyumsuzdur ve SIR'lerin sosyal çalışmacılar dışında başka meslek gruplarınca hazırlanması standartlaşma sorunlarına yol açar. Türkiye'de pedagoji bağımsız bir disiplin değildir; "pedagog" terimi, genellikle çocuk gelişimi veya psikoloji uzmanlarını yanlış bir şekilde ifade eder. Türkiye'de gençlik adalet sistemi çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri üzerinden yürütülürken, İtalya ve İsviçre'de gençlik mahkemeleri (juvenile courts) kullanılır. Bu makale, Kunter'in 1942'deki kriminoloji analizini temel alarak, İtalya, Türkiye ve İsviçre'deki SIR süreçlerini ve mahkeme yapılarını karşılaştırır, Arık'ın resmî vesayet önerisini modern bağlamda değerlendirir ve Pekin Kuralları Madde 16, Avrupa Sosyal Şartı (ASS) Madde 14, ÇHS Madde 3 ve 40 ile entegre öneriler sunar.

1. Yasal Çerçeve

1.1. İtalya Ceza Kanunu Madde 54 (1889 ve 1930 Rocco Kanunu)

- **1889 Madde 54:** 14 yaşından küçük gençler cezai ehliyetsizdir. 14-18 yaş arası gençler için cezai ehliyet, ayırt etme yeteneği (farık ve mümeyyiz olma) ve sosyal durum değerlendirmelerine bağlıdır.
- **Rocco Kanunu (1930):** Gençlik mahkemeleri (tribunali per i minorenni), rehabilitasyon odaklı önlemleri (gözetim enstitüleri, ıslah evleri, özel okullar) benimser. SIR'ler yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır; psikolojik veya diğer bilirkişi raporları, mediko-psikolojik bürolardaki uzmanlar (psikologlar veya sosyal hizmet uzmanları) tarafından ayrı bir süreçte sunulur. SIR'ler, gencin ailevi ve sosyal durumunu detaylıca inceler ve gizlilik esastır (Pekin Kural 8).
- **Uygulama:** Sosyal yardım büroları SIR'leri hazırlar; bilirkişi raporları gençlik mahkemelerinin talebi üzerine sunulur. Hapis cezaları nadirdir; af veya erteleme yaygındır (ÇHS Madde 40).

1.2. Türk Ceza Kanunu Madde 31

- **Madde 31.1:** 12 yaşından küçük gençler cezai sorumluluktan muaftır.

- **Madde 31.2:** 12-15 yaş arası gençler, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine (farık ve mümeyyiz olma) bağlı olarak cezai sorumluluk taşır; cezalar indirilir, genellikle güvenlik önlemleri uygulanır.
- **Madde 31.3:** 15-18 yaş cezai sorumluluk taşır; cezalar indirilir.
- **Uygulama:** ÇKK Madde 35 uyarınca SIR'ler 12-15 yaş için zorunlu, 15-18 yaş için isteğe bağlıdır. "Sosyal çalışma görevlisi" ve "pedagog" terimleri, uluslararası standartlarda karşılığı olmayan ve Türkiye'de pedagoji disiplininin bulunmamasına rağmen yanlış kullanılan terimlerdir; "pedagog" genellikle çocuk gelişimi veya psikoloji uzmanlarını ifade eder. SIR'ler sosyal çalışmacılar dışında psikologlar veya bu şekilde adlandırılan kişilerce hazırlanır, bu da standartlaşma ve uzmanlık sorunlarına yol açar. Bilirkişi raporları, çocuk mahkemeleri veya çocuk ağır ceza mahkemelerinin talebiyle sunulabilir, ancak gizlilik ve koordinasyon eksiklikleri vardır.
- **Mahkeme Yapısı:** Türkiye'de gençlik adalet sistemi, çocuk mahkemeleri ve ağır suçlar için çocuk ağır ceza mahkemeleri tarafından yürütülür. Bu mahkemeler, gençlerin cezai sorumluluğunu değerlendirir, ancak hapis cezaları 15-18 yaş grubunda yaygındır.

1.3. İsviçre Gençlik Adaleti Federal Yasası (JStG, SR 311.1)

- **Yaş Sınırları ve Cezai Sorumluluk:**
 - **10 yaşından küçükler:** Cezai sorumluluktan muaftır.
 - **10-15 yaş:** Hafif suçlarda koruyucu önlemler (eğitim, terapötik önlemler, denetimli serbestlik) uygulanır; ağır suçlarda cezai sorumluluk sınırlıdır.
 - **15-18 yaş:** Cezai sorumluluk taşır, ancak cezalar indirilir ve genellikle koruyucu önlemlerle birleştirilir (JStG Madde 11-12).
 - **Medeni rüşt yaşı:** 19'dur; gençlik mahkemeleri idari görevleri 19 yaşına kadar sürdürebilir.
- **Sosyal İnceleme Raporları:** JStG Madde 9 uyarınca, SIR'ler 10-18 yaş için zorunludur ve yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır. Bilirkişi raporları (psikolojik değerlendirmeler), psikologlar veya diğer ilgili uzmanlar (örneğin, psikiyatristler veya sosyal hizmet uzmanları) tarafından ayrı bir süreçte sunulur; pedagoğlardan oluşan bir komisyon bulunmaz. SIR'ler, gencin ailevi, sosyal ve çevresel durumunu değerlendirir; gizlilik şifreli dijital sistemlerle korunur (Pekin Kural 8).
- **Koruyucu Önlemler ve Cezalar (JStG Madde 10-15):**
 - Koruyucu önlemler (eğitim, terapötik önlemler, denetimli serbestlik) önceliklidir.
 - Hapis cezası, yalnızca ağır suçlarda ve 15 yaşından büyükler için son çare olarak uygulanır (en fazla 1 yıl, ağır suçlarda 4 yıla kadar, JStG Madde 25).
 - Şartlı tahliye ve denetimli serbestlik, rehabilitasyon odaklıdır (ÇHS Madde 40).
- **Uygulama:** SIR'ler sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır ve gençlik mahkemeleri (Jugendgerichte) için bağlayıcıdır. Bilirkişi raporları, mahkemenin talebi üzerine psikologlar veya diğer uzmanlardan alınır.
- **Mahkeme Yapısı:** İsviçre'de gençlik adalet sistemi, gençlik mahkemeleri tarafından yürütülür. Bu mahkemeler, gencin yüksek yararını ve rehabilitasyonu merkeze alarak karar alır.

1.4. Uluslararası Standartlar

- **Pekin Kuralları Madde 16:** Pekin Kuralları (Birleşmiş Milletler Gençlik Adalet Sistemine İlişkin Asgari Standart Kurallar, 1985), gençlik adalet sistemine yönelik asgari standartları belirler ve ÇHS'den bağımsız bir belge olarak 1985'te kabul edilmiştir. SIR'ler, gencin sosyal ve ailevi durumunu değerlendirerek rehabilitasyon odaklı kararları destekler; gizlilik esastır. Pekin Kuralları, ÇHS ile tamamlayıcı bir ilişkiye sahiptir ve ÇHS'nin önsözünde yer almaz.
- **ASS Madde 14:** Sosyal hizmetlere erişim hakkı, gençlerin rehabilitasyonunu ve topluma entegrasyonunu güçlendirir.
- **ÇHS Madde 3:** Gencin yüksek yararı, tüm kararlarda önceliklidir.
- **ÇHS Madde 40:** Gençler, adil yargılama hakkına sahiptir; cezai yaptırımlar yerine rehabilitasyon odaklı önlemler tercih edilmelidir.

2. Karşılaştırmalı Analiz

2.1. Kriminolojik Yaklaşım ve Kunter'in 1942 Analizi

Kunter, kriminolojinin pozitivist mektebin suçlu odaklı yaklaşımıyla ortaya çıktığını ve suçlulukla mücadelede bilimsel yöntemler gerektiğini belirtir. Klasik ceza hukukunun suçu soyut bir hukuki kavram olarak görmesine karşı çıkarak, suçlunun şahsiyeti, çevresel faktörler ve sosyal şartların incelenmesini savunur. Bu, Enrico Ferri'nin suçlu sosyolojisi (sociologia criminale) ve Garofalo'nun kriminoloji (criminologia) kavramlarıyla uyumludur. Kunter'e göre, kriminoloji, ceza hukuku, ceza

System: ceza usul hukuku, ceza infaz hukuku, suçlu antropolojisi, suçlu psikolojisi ve suçlu istatistiklerini kapsayan çok disiplinli bir ilimdir. SIR'lerin hazırlanmasında sosyal çalışmacıların uzmanlık alanı olan sosyal durum değerlendirmeleri ön plandadır ve bu, Kunter'in suçlunun şahsiyetine uygun cezalandırma önerisiyle örtüşür. Ancak, Türkiye'deki uygulamada "pedagog" teriminin yanlış kullanımı ve SIR'lerin farklı meslek gruplarınınca hazırlanması, Kunter'in bilimsel ve sistematik mücadele vizyonuna aykırıdır.

2.2. Cezai Sorumluluk ve Yaş Sınırları

- **İtalya:** 14 yaşından küçük gençler cezai ehliyetsizdir; 14-18 yaş için cezai ehliyet, ayırt etme yeteneği ve sosyal duruma bağlıdır. Hapis cezaları nadirdir; rehabilitasyon odaklıdır.
- **Türkiye:** 12 yaşından küçük gençler cezai sorumluluktan muaftır; 12-15 yaş için cezai ehliyet ayırt etme yeteneğine bağlıdır; 15-18 yaş cezai sorumluluk taşır. Hapis cezaları, özellikle 15-18 yaşta yaygındır (ÇHS Madde 40'a aykırı).
- **İsviçre:** 10 yaşından küçük gençler cezai ehliyetsizdir; 10-15 yaş için cezai sorumluluk sınırlıdır; 15-18 yaş cezai sorumluluk taşır, ancak cezalar indirilir ve koruyucu önlemler önceliklidir.
- **Karşılaştırma:** İsviçre, cezai sorumluluk yaşını 10 olarak belirler, ancak 10-15 yaş için cezai yaptırımlar yerine koruyucu önlemler uygular. İtalya ve İsviçre, rehabilitasyona odaklanırken, Türkiye'de hapis cezalarının yaygınlığı ÇHS Madde 40 ile uyumsuzdur.

2.3. Mahkeme Yapıları

- **İtalya:** Gençlik mahkemeleri (tribunali per i minorenni), uzman yargıçlar ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşan ekiplerle çalışır ve rehabilitasyon odaklıdır.

- **Türkiye:** Çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri, gençlik adalet sistemini yürütür. Çocuk ağır ceza mahkemeleri, ağır suçlarda hapis cezalarına eğilimlidir.
- **İsviçre:** Gençlik mahkemeleri (Jugendgerichte), gencin yüksek yararını ve rehabilitasyonu önceliklendirir; hapis cezaları son çaredir.
- **Karşılaştırma:** İtalya ve İsviçre'deki gençlik mahkemeleri, rehabilitasyon odaklı uzmanlaşmış yapılar sunarken, Türkiye'deki çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri cezai yaptırımlara daha fazla ağırlık verir.

2.4. Sosyal İnceleme Raporları (SIR)

- **İtalya:**
 - SIR'ler yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır; gencin ailevi, sosyal ve çevresel durumunu değerlendirir.
 - Bilirkişi raporları (psikolojik değerlendirmeler), mediko-psikolojik bürolardaki uzmanlar (psikologlar veya sosyal hizmet uzmanları) tarafından ayrı bir süreçte sunulur.
 - SIR'ler tüm yaş grupları için zorunludur; gizlilik sıkı protokollerle korunur (Pekin Kural 8).
- **Türkiye:**
 - ÇKK Madde 35'te kullanılan "sosyal çalışma görevlisi" ve "pedagog" terimleri uluslararası standartlarla uyumsuzdur. "Pedagog" terimi, Türkiye'de pedagoji disiplininin bulunmamasına rağmen yanlışlıkla çocuk gelişimi veya psikoloji uzmanları için kullanılır. SIR'ler sosyal çalışmacılar dışında psikologlar veya bu şekilde adlandırılan kişilerce hazırlanır, bu da standartlaşma ve uzmanlık sorunlarına yol açar.
 - SIR'ler 12-15 yaş için zorunlu, 15-18 yaş için isteğe bağlıdır. Bilirkişi raporları, mahkeme talebiyle sunulur, ancak gizlilik ve koordinasyon eksiklikleri vardır.
- **İsviçre:**
 - SIR'ler yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır ve 10-18 yaş için zorunludur; gencin ailevi, sosyal ve çevresel durumunu değerlendirir.
 - Bilirkişi raporları, psikologlar veya diğer ilgili uzmanlar (örneğin, psikiyatristler) tarafından ayrı bir süreçte hazırlanır; pedagoğlardan oluşan bir komisyon bulunmaz.
 - Gizlilik, şifreli dijital sistemlerle korunur; SIR'ler gençlik mahkemeleri için bağlayıcıdır.
- **Karşılaştırma:** İtalya ve İsviçre'de SIR'ler yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır; Türkiye'de farklı meslek gruplarının katılımı, Kunter'in sistematik ve bilimsel kriminoloji anlayışına ters düşer.

2.5. Rehabilitasyon ve Koruyucu Önlemler

- **İtalya:** Gözetim enstitüleri, ıslah evleri ve özel okullar önceliklidir. Sosyal yardım büroları, gencin rehabilitasyonunu koordine eder.
- **Türkiye:** TCK Madde 31 ve ÇKK, denetimli serbestlik ve eğitim programlarını düzenler, ancak 15-18 yaş için hapis cezaları yaygındır.
- **İsviçre:** JStG Madde 10-15, koruyucu önlemleri (eğitim, terapötik önlemler, denetimli serbestlik) önceliklendirir. Hapis cezası son çaredir.

- **Karşılaştırma:** İtalya ve İsviçre, hapis cezasını en aza indirerek rehabilitasyona odaklanır (Pekin Kural 17.1(b)); Türkiye’de hapis cezalarının yaygınlığı ÇHS Madde 40’a aykırıdır.

3. Dr. K. Fikret Arık’ın Resmî Vesayet Önerisi ve Kunter’in Kriminoloji Çerçevesi

- **Kunter’in Görüşleri (1942):** Kunter, kriminolojinin suçlunun şahsiyeti ve çevresel faktörlerin bilimsel incelenmesini gerektirdiğini, cezaların suçluya uygun hale getirilmesi gerektiğini ve önleyici tedbirlerin cezadan daha etkili olduğunu savunur. Bu, Arık’ın resmî vesayet önerisiyle uyumludur; Arık, profesyonel bir resmî vesayet birimi kurulmasını önererek SIR’lerin yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını ve gençlerin rehabilitasyonunu hedefler.
- **İtalya ile Uyum:** Sosyal yardım büroları, SIR’leri yalnızca sosyal çalışmacılar aracılığıyla hazırlar ve gençlik mahkemeleriyle rehabilitasyon süreçlerini koordine eder; bu, Arık’ın önerdiği modele paraleldir.
- **İsviçre ile Uyum:** Sosyal çalışmacılar SIR’leri hazırlar; bilirkişi raporları psikologlar veya diğer uzmanlarca sunulur. Uzman komisyonlar, gençlik mahkemeleriyle rehabilitasyonu koordine eder.
- **Türkiye için Uygulanabilirlik:** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) bünyesinde bir “Resmî Vesayet ve Gençlik Koruma Ofisi” kurulması, Kunter’in kriminolojik vizyonu ve Arık’ın önerisiyle uyumlu olarak SIR’lerin standartlaşmasını ve rehabilitasyon odaklı bir sistemi sağlayabilir.

4. Öneriler

4.1. TCK Madde 31 ve ÇKK Madde 35 Güncellemesi

- ÇKK Madde 35’te kullanılan “sosyal çalışma görevlisi” ve “pedagog” terimleri kaldırılarak, SIR’lerin yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanması zorunlu hale getirilmeli. Bilirkişi raporları, psikologlar veya diğer ilgili uzmanlarca ayrı bir süreçte sunulmalı.
- SIR’ler, İtalya ve İsviçre’deki gibi 12-18 yaş için zorunlu olmalı.
- Hapis cezaları, yalnızca ağır suçlarda ve son çare olarak uygulanmalı; denetimli serbestlik ve terapötik önlemler önceliklendirilmeli (ÇHS Madde 40).
- Medeni rüşt yaşı, İsviçre (19) veya İtalya (21) modellerine uygun olarak 18’den 19’a yükseltilebilir.
- Çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri yerine, gençlik mahkemeleri modeline geçiş yapılmalı; bu mahkemeler Kunter’in bilimsel ve rehabilitasyon odaklı kriminoloji anlayışına uygun çalışmalı.

4.2. Resmî Vesayet Kurumu

- ASHB bünyesinde, İtalya’daki sosyal yardım büroları ve İsviçre’deki uzman komisyonlara benzer bir “Resmî Vesayet ve Gençlik Koruma Ofisi” kurulmalı. Bu birim:
 - SIR’lerin yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını standartlaştırır.
 - Bilirkişi raporlarını psikologlar veya diğer ilgili uzmanlarla koordine eder.
 - Gencin yüksek yararını (ÇHS Madde 3) ve rehabilitasyon odaklı önlemleri (ÇHS Madde 40) merkeze alır.
 - Gençlik mahkemeleriyle işbirliği yaparak Kunter’in önleyici ve bilimsel mücadele vizyonunu uygular.

5. Sonuç

Kunter'in 1942'deki kriminoloji analizi, suçlulukla mücadelede bilimsel ve önleyici yaklaşımların gerekliliğini vurgulayarak günümüz gençlik adalet sistemleri için hâlâ geçerli bir temel sunar. İtalya ve İsviçre, gençlik mahkemeleri ve sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan SIR'ler aracılığıyla gencin yüksek yararını ve rehabilitasyonu önceliklendirir. Türkiye'de ÇKK Madde 35'teki "sosyal çalışma görevlisi" ve "pedagog" terimleri, pedagoji disiplininin bulunmamasına rağmen yanlış kullanımlarıyla standartlaşma ve uzmanlık sorunlarına yol açar. Çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri, hapis cezalarına eğilimli yapılarıyla ÇHS Madde 40'a uyumsuzdur. Dr. K. Fikret Arık'ın resmî vesayet önerisi, Kunter'in kriminolojik vizyonuyla birleştirilerek, İtalya ve İsviçre'deki modellerden ilham alan bir "Resmî Vesayet ve Gençlik Koruma Ofisi" kurulmasıyla hayata geçirilebilir. Bu, SIR'lerin standartlaşmasını, gizliliğin korunmasını ve rehabilitasyon odaklı bir gençlik adalet sistemini güçlendirecektir. Grok.19.7.2025

Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir.20.07.2025

Örnek 3

İsviçre Gençlik Ceza Kanunu ve Gençlik Ceza Usul Kanunu'nun Karşılaştırmalı Analizi: Sosyal İnceleme ve Bilirkişi Raporlarının Rolü

Giriş

İsviçre'nin gençlik adalet sistemi, Gençlik Ceza Kanunu (Jugendstrafgesetz, JStG) ve Gençlik Ceza Usul Kanunu (Jugendstrafprozessordnung, JStPO) ile düzenlenmektedir. JStG, 10-18 yaş arası çocukların (bazı durumlarda 21 yaşına kadar) cezai sorumluluğunu ve yaptırımlarını düzenlerken, JStPO yargılama süreçlerini ve usul kurallarını kapsar. Her iki yasa da rehabilitasyon, eğitim ve çocuğun üstün yararını önceliklendirir. Özellikle JStPO'nun 9. maddesi, sosyal inceleme raporlarının yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını ve bilirkişi raporlarından ayrı tutulmasını öngörür. Bu makale, JStG ve JStPO'nun temel ilkelerini, yaptırımlarını ve usul kurallarını karşılaştırarak, sosyal inceleme ve bilirkişi raporlarının rollerini analiz eder.

İsviçre Gençlik Ceza Kanunu (JStG)

JStG, 10-18 yaş arası çocuklar için cezai sorumluluk ve yaptırımları düzenler, bazı durumlarda 21 yaşına kadar uygulanabilir (Mad. 1-3). İnsan hakları, eğitim ve aile bağlamı, yasanın temel ilkeleridir. 10 yaşından küçük çocuklar cezai sorumluluk taşımaz; ancak koruma tedbirleri (denetim, tedavi, kurumsal yerleştirme) uygulanabilir (Mad. 4-20). Yaptırımlar arasında kınama, kişisel hizmet, para cezası ve en fazla 28 gün süren kısa süreli hapis bulunur; şartlı salıverme ve denetimli serbestlik önceliklidir (Mad. 21-35). Zamanaşımı süreleri, gençlik suçları için 2-5 yıl olarak belirlenmiştir (Mad. 36-37). Geçiş hükümleri, mevcut cezaların yeni yasaya uyumunu sağlar (Mad. 45-48). JStG, İsviçre Ceza Kanunu (StGB) ile entegre bir yapı sunarak, cezadan çok rehabilitasyona odaklanır.

İsviçre Gençlik Ceza Usul Kanunu (JStPO)

JStPO, gençlik ceza yargılamasının usul kurallarını düzenler ve StPO ile uyumludur (Mad. 1-4). Gençlerin korunması ve eğitimi, yargılama süreçlerinin temelidir. Yetişkinlerle gençlerin davaları genellikle ayrı yürütülür (Mad. 11). Soruşturma makamları, cezai kovuşturmadan vazgeçebilir (Mad. 5) veya zorunlu hallerde soruşturma ve güvenlik hapsi gibi zorlayıcı tedbirler alabilir (Mad. 26-28). JStPO'nun 9. maddesi, sosyal inceleme raporlarının yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını zorunlu kılar. Bu raporlar, çocuğun sosyal, ailevi ve eğitimsel koşullarını değerlendirir ve rehabilitasyon odaklı kararlar için rehberdir. Bilirkişi raporları ise ayrı bir belge olarak, genellikle psikolojik veya tıbbi uzmanlık gerektiren durumlarda düzenlenir. Yargılama süreci, ceza emirleriyle (Mad. 32) veya gençlik mahkemesi aracılığıyla (Mad. 33-34) yürütülür. Hukuki çareler, StPO'ya uygun olarak düzenlenir (Mad. 38-41).

Sosyal İnceleme ve Bilirkişi Raporlarının Rolü

JStPO'nun 9. maddesi, sosyal inceleme raporunun yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını öngörür. Bu rapor, çocuğun sosyal çevresi, aile durumu ve rehabilitasyon ihtiyaçlarını değerlendirir, mahkemenin çocuğun üstün yararına uygun kararlar almasına olanak tanır. Bilirkişi raporu ise ayrı bir belge olup, genellikle psikologlar veya psikiyatristler tarafından hazırlanır ve çocuğun zihinsel veya tıbbi durumunu inceler. Sosyal inceleme raporu, çocuğun sosyal bağlamına odaklanırken, bilirkişi raporu teknik ve uzmanlık gerektiren bir değerlendirme sunar. Her iki rapor da mahkemenin karar sürecinde tamamlayıcı bir rol oynar; ancak sosyal inceleme raporu, rehabilitasyon odaklı yaklaşımıyla JStG'nin felsefesini destekler.

Karşılaştırmalı Analiz

Amaç ve Felsefe

JStG, cezai sorumluluk ve yaptırımları düzenlerken rehabilitasyon ve eğitimi önceliklendirir. JStPO, bu yaptırımların uygulanması için usul kuralları sağlar ve çocuğun korunmasını merkeze alır. Her iki yasa da cezadan çok topluma yeniden kazandırmayı hedefler.

Uygulama Alanı

JStG, maddi hukuk kurallarını (cezai sorumluluk, yaptırımlar) düzenlerken, JStPO usul hukuku (soruşturma, yargılama, hukuki çareler) üzerine odaklanır. JStG'nin 10-18 yaş (bazı durumlarda 21) kapsamı, JStPO'nun yargılama süreçleriyle desteklenir.

Tedbirler ve Yaptırımlar

JStG, koruma (denetim, tedavi, yerleştirme) ve cezai yaptırımlar (kınama, kişisel hizmet, hapis) sunar. JStPO, bu tedbirlerin uygulanmasını düzenler ve sosyal inceleme raporlarını karar sürecine entegre eder. Zorlayıcı tedbirler (örn. soruşturma hapsi), yalnızca son çare olarak uygulanır.

Sosyal İnceleme ve Bilirkişi Raporları

JStPO'nun 9. maddesi, sosyal inceleme raporunun sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını zorunlu kılarak, çocuğun sosyal koşullarına odaklanır. Bilirkişi raporu, teknik değerlendirmeler için ayrı bir belge olarak düzenlenir. JStG, bu raporları koruma ve yaptırım kararlarında kullanır, böylece çocuğun ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirilir.

Değerlendirme ve Öneriler

JStG ve JStPO, entegre bir gençlik adalet sistemi sunarak rehabilitasyon ve çocuğun üstün yararını önceliklendirir. Sosyal inceleme raporlarının yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanması, çocuğun sosyal bağlamının doğru anlaşılmasını sağlar ve JStG'nin rehabilitasyon odaklı yaklaşımını güçlendirir. Bilirkişi raporları, teknik değerlendirmelerle bu süreci tamamlar. Ancak, sosyal çalışmacıların uzmanlık kapasitesinin artırılması ve raporlama süreçlerinde standartların belirlenmesi, sistemin etkinliğini daha da artırabilir. Ayrıca, sosyal inceleme raporlarının mahkeme kararlarındaki ağırlığını artırmak için, sosyal çalışmacıların yargı süreçlerine daha aktif katılımı teşvik edilmelidir.

Sonuç

İsviçre Gençlik Ceza Kanunu (JStG) ve Gençlik Ceza Usul Kanunu (JStPO), çocuğun korunması ve topluma yeniden kazandırılmasını hedefleyen bütüncül bir sistem oluşturur. JStPO'nun 9. maddesi, sosyal inceleme raporlarının sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını zorunlu kılarak, çocuğun sosyal ihtiyaçlarını merkeze alır ve bilirkişi raporlarından ayırır. Bu yapı, İsviçre'nin gençlik adalet sisteminin rehabilitasyon odaklı yaklaşımını güçlendirir. Sistemin daha etkin hale getirilmesi için sosyal çalışmacıların rolü güçlendirilmeli ve raporlama süreçleri standartlaştırılmalıdır.

Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir.20.07.2025

Örnek 4

Türkiye’de 1945 Çocuk Mahkemeleri Kanun Tasarısı ile İtalya ve İsviçre’deki Gelişmelerin Karşılaştırmalı Analizi (Güncellenmiş)

Giriş

Çocuk suçluluğu, ceza hukuku sistemlerinde cezalandırma ile rehabilitasyon arasında bir denge gerektirir. Türkiye’de 1945 yılında Doçent Dr. Nurullah Kunter tarafından hazırlanan “Suçlu Çocuklar ve Çocuk Mahkemeleri Hakkında Kanun Ön Tasarısı”, çocuk mahkemelerinin kurulmasını ve suçlu çocukların rehabilitasyonunu hedefleyen önemli bir adımdır. İtalya’da 1889 Zanardelli Ceza Kanunu Madde 54 ve 1930 İtalya Ceza Kanunu (Rocco Kanunu) ile Gençlik Mahkemeleri (Tribunali per i Minorenni), gençlerin cezai sorumluluğunu düzenlerken rehabilitasyona odaklanır. 1 Ocak 1942 tarihinde yürürlüğe giren İsviçre Ceza Kanunu, gençlere yönelik özel hükümlerle (Adalet Dergisi, 9 Eylül 1948, s. 1087-1088) rehabilitasyon odaklı bir yaklaşım benimser. Bu makale, 1945 tasarısını, İtalya’daki Gençlik Mahkemeleri (1938, s. 221-226; 1967, s. 715-725) ve İsviçre Ceza Kanunu’nun gençlerle ilgili maddeleriyle karşılaştırarak, cezai ehliyet, yaptırımlar, rehabilitasyon süreçleri ve yargılama usulleri açısından benzerlik ve farklılıkları değerlendirir. Sosyal yardım büroları yerine sosyal hizmet birimleri terimi kullanılmıştır.

Türkiye’de 1945 Çocuk Mahkemeleri Kanun Tasarısı

1945 tasarısı, çocuk suçluluğunu cezalandırmadan çok rehabilitasyona odaklanır ve aşağıdaki temel ilkeleri benimser:

- **Cezai Sorumluluk Yaşı** (Madde 1-4):
 - **7 Yaşından Küçük Çocuklar:** Ceza veya tedbir uygulanmaz (Madde 1).

- **7-18 Yaş Arası Çocuklar:** Ceza verilmez, sadece terbiye, ıslah, bakım ve koruma tedbirleri uygulanır (Madde 2). 14-18 yaş arasında suç işleyen ve hüküm zamanı 18 yaşını doldurmamış olanlar için tedbir alınır; gerekirse ceza verilebilir (Madde 3).
- **18 Yaşını Dolduranlar:** Tam cezai sorumluluk kabul edilir, ancak cezalar hafifletilir (Madde 4).
- **Tedbirler (Madde 8-14):**
 - Aileye, vasiye veya akrabaya teslim, çocuk yuvasına, okula, iş müessesesine, hastaneye veya ıslah yurduna yerleştirme gibi seçenekler sunulur (Madde 8-9).
 - İslahevine yerleştirme, 17 yaşını bitirmiş çocuklar için uygulanabilir; süre en az 1 yıl, en çok 21 yaşına kadar (Madde 13).
 - Fazla tehlikeli çocuklar için ıslah evinde 3-10 yıl kalma hükmü (Madde 13).
- **Yargılama Usulleri (Madde 18-40):**
 - Çocuk mahkemeleri ağır ceza merkezlerinde kurulur, tek yargıç sistemi benimsenir (Madde 18-19).
 - Duruşmalar gizlidir, ancak hüküm aleni bildirilir (Madde 34).
 - İlk soruşturma kaldırılır, yargıç araştırma ve soruşturmayı birleştirir (Madde 29-30).
 - Çocukların tevkifi zaruri hallerle sınırlıdır ve ayrı bölümlerde tutulur (Madde 32).
- **Gözetme Rejimi (Madde 41-43):** Tedbir uygulanan çocuklar 18 yaşına kadar gözetilir. Gözeticiler, çocuğun durumunu takip eder ve aylık raporlar sunar.
- **Adli Sicil ve Yayın Yasağı (Madde 44-45):** Tedbir ve ceza hükümleri adli sicile geçirilir, ancak bilgi paylaşımı sınırlıdır. Çocuk suçlarına ilişkin yayınlar yasaktır.

İtalya'da Çocuk Suçluluğu Düzenlemeleri

1889 Zanardelli Ceza Kanunu Madde 54

- **Cezai Sorumluluk Yaşı:** 14 yaşından küçük çocuklar cezai sorumluluk taşımaz; ıslah veya koruma amaçlı tedbirler uygulanır. 14-18 yaş arasında temyiz kudreti değerlendirilir; temyiz kudreti yoksa ceza yerine ıslah edici tedbirler, varsa indirimli cezalar uygulanır.
- **Yaptırımlar:** Hapis yerine ıslah evleri veya gözetim tercih edilir. Rehabilitasyon odaklı bir yaklaşım benimsenir, ancak kurumsallaşmış yapılar sınırlıdır.
- **Genel İlkeler:** Liberal ceza hukuku anlayışına dayanır, bireysel durumları dikkate alır.

1930 İtalya Ceza Kanunu ve Gençlik Mahkemeleri

- **Cezai Sorumluluk Yaşı:** 14 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz, ancak önleyici tedbirler uygulanır. 14-18 yaş arasında temyiz kudreti doktor raporlarıyla değerlendirilir, ancak mahkeme bu raporlarla bağlı değildir (1938, s. 222; 1967, s. 715).
- **Yaptırımlar:**
 - Hukuki af (2 yıldan az hapis cezalarında, adli sicile işlenmez), cezanın ertelenmesi (2-3 yıl), okul cezaevleri ve ıslah evleri (1967, s. 718-719).
 - Serseri gençler (traviati) için ıslah müesseseleri veya aileye teslim (1938, s. 224).
- **Sosyal Hizmet Birimleri:** Her mahkemede sosyal hizmet birimleri bulunur; özel eğitilmiş memurlar aile ve çevre incelemesi yapar (1967, s. 724).
- **Yargılama Usulleri:** Gençlik Mahkemeleri hem cezai hem idari görevler üstlenir. Kararlar temyiz edilebilir, ancak yetişkinlerle ortak suçlarda yetişkin mahkemelerinde yargılama mümkündür (1938, s. 226).

- **Gözetim ve Rehabilitasyon:** Gözetim enstitüleri (2 ay) ve ıslah evleri (2-5 yıl, en fazla 21 yaşına kadar) kullanılır. Medikopsikolojik bürolar, gençlerin durumunu değerlendirir (1967, s. 723-725).

İsviçre Ceza Kanunu (1942)

1 Ocak 1942 tarihinde yürürlüğe giren İsviçre Ceza Kanunu, gençlere ilişkin özel hükümleri Birinci Kitap, Genel Hükümler'in dördüncü babında düzenler (Adalet Dergisi, 9 Eylül 1948, s. 1087-1088). Kanun, suçları cürüm, cünha ve kabahat olarak üçlü tasnife tabi tutar ve gençlerin cezai sorumluluğuna özel bir yaklaşım benimser:

- **Cezai Sorumluluk Yaşı:**
 - **7 Yaşından Küçük Çocuklar:** Ceza veya tedbir uygulanmaz.
 - **7-15 Yaş Arası Çocuklar:** Ceza yerine yalnızca eğitim ve koruma amaçlı tedbirler uygulanır. Bu yaş grubunda cezai sorumluluk yoktur; ıslah evleri veya eğitim kurumları kullanılır.
 - **15-18 Yaş Arası Gençler:** Temyiz kudreti değerlendirilir. Hafif suçlarda eğitim veya gözetim, ciddi suçlarda hafifletilmiş cezalar uygulanabilir. İslahevleri veya gençlik merkezleri önceliklidir.
 - **18-20 Yaş Arası Gençler:** Yetişkinlere yakın cezai sorumluluk taşır, ancak cezalar hafifletilir ve rehabilitasyon odaklıdır.
- **Yaptırımlar ve Tedbirler:**
 - Eğitim kurumlarına veya ıslah evlerine yerleştirme, aileye teslim, gözetim altında tutma gibi rehabilitasyon odaklı tedbirler uygulanır.
 - 14 yaşından küçükler için 6 aylık zaman aşımı hükmü bulunur; bu, çocukların suçları çabuk unutmaya eğilimini dikkate alır (Kunter, s. 64).
 - Güvenlik tedbirleri, çocuğun tehlikelilik derecesine göre esnek sürelerle uygulanır.
- **Yargılama Usulleri:**
 - Çocukların ikamet ettiği yer mahkemesi yetkilidir, böylece çocuğun şahsiyeti daha iyi araştırılır (Kunter, s. 69).
 - İlk soruşturma genellikle kaldırılır; yargıç, araştırma ve soruşturmayı birleştirir.
 - Duruşmalar gizlidir ve çocuklar yetişkinlerden ayrı tutulur.
- **Genel İlkeler:** Kanun, cezalandırmadan çok rehabilitasyon ve topluma kazandırmayı hedefler. Yargıçlara, cezaların kişiselleştirilmesi için geniş takdir hakkı tanınır (s. 1089). Kantonlar, basit polis kabahatleri için kendi usullerini belirlemede serbesttir (Madde 335, s. 1089).
- **Ceza İnfaz Müesseseleri:** Kanun, ıslah müesseselerinin federal mali yardımla 20 yıllık bir süreçte geliştirilmesini öngörür (Madde 383 ve sonrası, s. 1090).

Karşılaştırmalı Analiz

1. Cezai Sorumluluk Yaşı

- **1945 Tasarısı:** 7 yaşından küçükler için ceza veya tedbir uygulanmaz. 7-18 yaş arasında sadece tedbir, 14-18 yaş arasında gerekirse ceza uygulanır. 18 yaşını dolduranlar tam cezai sorumluluğa tabidir.
- **1889 Zanardelli Madde 54:** 14 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz, sadece ıslah tedbirleri uygulanır. 14-18 yaş arasında temyiz kudreti değerlendirilir.

- **1930 İtalya Ceza Kanunu:** 14 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz, önleyici tedbirler uygulanır. 14-18 yaş arasında temyiz kudreti esnek bir şekilde değerlendirilir.
- **İsviçre Ceza Kanunu (1942):** 7 yaşından küçükler için müeyyide yoktur. 7-15 yaş arasında cezai sorumluluk yoktur, sadece eğitim ve koruma tedbirleri uygulanır. 15-18 yaş arasında temyiz kudreti değerlendirilir, 18-20 yaş arasında hafifletilmiş cezalar uygulanır.
- **Benzerlikler:** Her üç sistemde cezai sorumluluk yaşı kademelidir. Rehabilitasyon, cezalandırmadan önce gelir. 1945 tasarısı ve İsviçre Kanunu, 7 yaş sınırını paylaşır.
- **Farklılıklar:** İtalya'da cezai sorumluluk sınırı 14 yaş iken, 1945 tasarısı ve İsviçre Kanunu'nda 7 yaştır. İsviçre, 15-18 yaş arası için temyiz kudreti değerlendirmesini daha sistematik bir şekilde yapar ve 18-20 yaş için özel düzenlemeler içerir.

2. Yaptırımlar ve Tedbirler

- **1945 Tasarısı:** Aileye teslim, çocuk yuvası, iş müessesesi, hastane veya ıslah yurdu gibi çeşitli tedbirler öngörülür. Fazla tehlikeli çocuklar için ıslah evinde 3-10 yıl kalma hükmü vardır.
- **1889 Zanardelli Madde 54:** Hapis yerine ıslah evleri ve gözetim tercih edilir, ancak kurumsallaşmış yapılar sınırlıdır.
- **1930 İtalya Ceza Kanunu:** Hukuki af, cezanın ertelenmesi, okul cezaevleri, ıslah evleri ve serseri gençler için özel müesseseler kullanılır.
- **İsviçre Ceza Kanunu (1942):** Eğitim kurumları, ıslah evleri ve gözetim önceliklidir. 14 yaşından küçükler için 6 aylık zaman aşımı hükmü vardır. Tedbir süreleri esnektir.
- **Benzerlikler:** Her üç sistemde rehabilitasyon odaklıdır. Tedbirler, çocuğun şahsiyetine ve tehlikelilik derecesine göre belirlenir.
- **Farklılıklar:** 1945 tasarısı ve İsviçre, esnek süreli tedbirler sunarken, 1930 Kanunu'nda hukuki af ve serseri gençler için özel düzenlemeler daha belirgindir. Zanardelli Kanunu, daha az kurumsallaşmıştır. İsviçre'nin zaman aşımı hükmü özgündür.

3. Sosyal Hizmetler ve Rehabilitasyon

- **1945 Tasarısı:** Gözetme rejimi, çocukların 18 yaşına kadar takip edilmesini sağlar. Gözeticiler, çocuğun durumunu aylık raporlarla izler (Madde 41-43).
- **1889 Zanardelli Madde 54:** Sosyal hizmet birimleri bulunmaz, rehabilitasyon ıslah evleriyle sınırlıdır.
- **1930 İtalya Ceza Kanunu:** Sosyal hizmet birimleri, medikopsikolojik bürolar ve ıslah evleri, çocuğun durumunu detaylı inceler (1967, s. 723-724).
- **İsviçre Ceza Kanunu (1942):** Çocuğun şahsiyetini anlamak için ikamet yerinde araştırma yapılır. Sosyal hizmet birimleri İtalya'daki kadar kurumsallaşmamıştır, ancak federal mali yardımla ıslah müesseseleri geliştirilir (Madde 383, s. 1090).
- **Benzerlikler:** Her üç sistemde çocuğun şahsiyetinin araştırılması önemlidir.
- **Farklılıklar:** 1930 Kanunu'nda sosyal hizmet birimleri ve ıslah evleri daha kurumsallaşmıştır. 1945 tasarısı, gözetme rejimiyle İtalya'ya benzer, ancak İsviçre'de bu süreç federal destekle yapılandırılır.

4. Yargılama Usulleri

- **1945 Tasarısı:** Çocuk mahkemeleri tek yargıçlıdır, duruşmalar gizlidir, ilk soruşturma kaldırılır, tevkif zaruri hallerle sınırlıdır (Madde 18-32).

- **1889 Zanardelli Madde 54:** Özel mahkemeler yoktur, genel mahkemelerde özel usuller uygulanır.
- **1930 İtalya Ceza Kanunu:** Gençlik Mahkemeleri hem cezai hem idari görevler üstlenir, temyiz mümkündür, yetişkinlerle ortak suçlarda esneklik vardır (1938, s. 226).
- **İsviçre Ceza Kanunu (1942):** İkamet yeri mahkemesi yetkilidir, ilk soruşturma genellikle kaldırılır, duruşmalar gizlidir (s. 1087).
- **Benzerlikler:** Her üç sistemde çocukların yetişkinlerden ayrı yargılanması hedeflenir. İlk soruşturmanın kaldırılması 1945 tasarısı ve İsviçre’de ortaktır.
- **Farklılıklar:** 1930 Kanunu’nda temyiz yolu ve yetişkin mahkemelerinde yargılama esnekliği bulunur. 1945 tasarısı, tevkif yasağını daha katı uygular. Zanardelli Kanunu’nda özel mahkemeler yoktur. İsviçre, ikamet yeri yetkisiyle özgündür.

Değerlendirme ve Öneriler

1945 tasarısı, İtalya ve İsviçre’deki sistemlerden esinlenerek rehabilitasyon odaklı bir yaklaşım benimser. İtalya’daki sosyal hizmet birimleri ve ıslah evleri, 1945 tasarısının gözetme rejimi ve ıslah yurtlarıyla benzerlik gösterir. İsviçre Ceza Kanunu’nun 7 yaş sınırı, 6 aylık zaman aşımı (14 yaşından küçükler için) ve ikamet yeri yetkisi, 1945 tasarısına esin kaynağı olmuştur. Ancak, İtalya’daki hukuki af ve serseri gençler için özel düzenlemeler, Türkiye’de daha az vurgulanmıştır. Zanardelli Kanunu, rehabilitasyona odaklansa da kurumsal yapılar açısından 1945 tasarısından ve 1930 Kanunu’ndan geridedir. İsviçre’nin federal mali yardımla ıslah müesseselerini geliştirme yaklaşımı (Madde 383), Türkiye için model olabilir.

Öneriler:

1. **Sosyal Hizmet Birimlerinin Güçlendirilmesi:** İtalya’daki sosyal hizmet birimleri gibi uzmanlaşmış birimlerin Türkiye’de yaygınlaştırılması, çocuğun şahsiyetinin daha iyi değerlendirilmesini sağlayabilir.
2. **Zaman Aşımı ve Esneklik:** İsviçre’deki 6 aylık zaman aşımı, 1945 tasarısında benimsenmiştir, ancak daha uzun süreli suçlar için esneklik sağlanabilir.
3. **Temyiz ve Denetim:** İtalya’daki temyiz yolu, 1945 tasarısında sınırlıdır. Temyiz süreçlerinin güçlendirilmesi, adil yargılamayı destekleyebilir.
4. **Kurumsal Yapılar:** İtalya’daki ıslah evleri ve İsviçre’deki federal destekli ıslah müesseseleri, Türkiye’de ıslah yurtlarının geliştirilmesi için model olabilir.
5. **Yargıç Takdir Hakkı:** İsviçre Ceza Kanunu’nun yargıçlara tanıdığı geniş takdir hakkı, 1945 tasarısına entegre edilerek cezaların kişiselleştirilmesi güçlendirilebilir.

Sonuç

1945 Çocuk Mahkemeleri Kanun Tasarısı, İtalya’daki 1889 Zanardelli Ceza Kanunu Madde 54, 1930 İtalya Ceza Kanunu ve 1942 İsviçre Ceza Kanunu ile rehabilitasyon odaklı bir yaklaşımla benzerlik taşır. 1945 tasarısı, 7 yaş sınırı ve gözetme rejimiyle özgün bir çerçeve sunarken, İtalya’daki sosyal hizmet birimleri ve hukuki af gibi mekanizmalarla daha kurumsallaşmış bir yapıya sahiptir. İsviçre’nin 7 yaş sınırı, zaman aşımı, ikamet yeri yetkisi ve federal destekli ıslah müesseseleri, 1945 tasarısına esin kaynağı olmuştur. Türkiye’de çocuk adalet sisteminin etkinliğini artırmak için, İtalya’daki sosyal hizmet birimleri, İsviçre’deki esnek süreli tedbirler ve federal destek modeli örnek alınarak, kurumsal yapılar, temyiz süreçleri ve yargıç takdir hakkı güçlendirilmelidir. Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir. 20.07.2025

Örnek 5

Pekin Kuralları, Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 3 ve 40, Avrupa Sosyal Şartı Madde 7 ve 14, İtalya, İsviçre, Almanya ve Türkiye'deki Gençlik Adalet Sistemlerinin Sosyal İnceleme Raporları Açısından Karşılaştırmalı Analizi

Giriş

Gençlik adalet sistemleri, çocukların cezai sorumluluğunu düzenlerken rehabilitasyon ve cezalandırma arasında denge kurmayı amaçlar. **1985 Pekin Kuralları**, sosyal inceleme raporlarını çocuk adaletinde temel bir araç olarak tanımlar. **Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) Madde 3**, çocuğun üstün yararını, **Madde 40** ise adil yargılanma ve rehabilitasyonu vurgular. **Avrupa Sosyal Şartı'nın Madde 7**, çocukların çalışma koşullarında korunmasını, **Madde 14**, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkını düzenler. İtalya'da **1930 Ceza Kanunu ve Gençlik Mahkemeleri**, İsviçre'de **1942 Ceza Kanunu**, Almanya'da **Gençlik Mahkemeleri Kanunu (JGG)** ve Türkiye'de **TCK Madde 31 ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde 35**, gençlik adalet sistemlerini düzenler. Ancak, İtalya, İsviçre ve Almanya'da sosyal inceleme raporları yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanırken, Türkiye'de Çocuk Koruma Kanunu Madde 35'in sosyal çalışma görevlilerinin mesleki yetkileri dışında sosyal inceleme raporu hazırlanmasına izin vermesi, uluslararası standartlarla aykırılık ve uygulama engeli oluşturur. Bu makale, sosyal inceleme raporları özelinde bu sistemleri karşılaştırır ve Türkiye'nin uluslararası standartlara uygunluğunu değerlendirir.

1. Uluslararası Standartlar

1.1. Pekin Kuralları

Pekin Kuralları, çocuk adaletinde sosyal inceleme raporlarını zorunlu kılar:

- **Madde 16.1:** Çocuğun aile, eğitim, sosyal ve ekonomik durumu hakkında sosyal inceleme raporu hazırlanmalıdır. Bu rapor, bireyselleştirilmiş kararlar için kullanılır.
- **Madde 16.2:** Sosyal inceleme, çocuğun mahremiyetine saygı göstererek uzmanlar (sosyal çalışmacılar, psikologlar) tarafından yapılmalıdır.
- **Madde 5 ve 17:** Çocuğun refahı önceliklidir; hapis son çare, eğitim ve ıslah odaklı yaptırımlar tercih edilir.
- **Madde 18:** Yargılama gizli olmalı, damgalanma önlenmelidir.
- **Amaç:** Çocuğun suç nedenlerini anlamak, rehabilitasyonu ve topluma kazandırılmayı sağlamak.

1.2. Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)

- **Madde 3:** Çocuğun üstün yararı tüm kararlarda önceliklidir. Çocuğun fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimi korunmalıdır.
- **Madde 40:**
 - Çocuklar adil yargılanma hakkına sahiptir. Rehabilitasyon ve topluma kazandırılma önceliklidir.
 - Hapis son çare olmalı, çocuklar yetişkinlerden ayrı tutulmalıdır.
 - Sosyal inceleme raporları, çocuğun durumunu değerlendirmek için dolaylı olarak teşvik edilir.

- **Amaç:** Çocuğun haklarını korumak, cezai süreçlerde üstün yarar ve rehabilitasyonu önceliklendirmek.

1.3. Avrupa Sosyal Şartı

- **Madde 7:**
 - **7.1:** 15 yaşından küçük çocukların düzenli istihdamı yasaktır.
 - **7.2-7.10:** 15-18 yaş arası gençlerin çalışma koşulları, eğitim ve sağlıklarını destekler şekilde düzenlenir.
 - **Amaç:** Çocukların ekonomik sömürüden korunması, suça yönelmelerinin önlenmesi.
- **Madde 14:**
 - **14.1:** Herkes sosyal hizmetlerden yararlanma hakkına sahiptir.
 - **14.2:** Sosyal hizmetler ayırım gözetmeksizin sunulmalı, gönüllü kuruluşlarla iş birliği teşvik edilmelidir.
 - **Amaç:** Sosyal hizmetlerle çocukların rehabilitasyonunu desteklemek.

2. İtalya'da Gençlik Adalet Sistemi ve Sosyal İnceleme

2.1. 1889 Zanardelli Ceza Kanunu Madde 54

- **Cezai Sorumluluk:** 14 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz; ıslah veya koruma tedbirleri uygulanır. 14-18 yaş arasında temyiz kudreti değerlendirilir.
- **Sosyal İnceleme:** Sosyal inceleme sınırlıdır, ancak çocuğun aile ve çevresel durumu genel mahkemelerde değerlendirilir.
- **Yaptırımlar:** Hapis yerine ıslah evleri veya gözetim tercih edilir.

2.2. 1930 Ceza Kanunu ve Gençlik Mahkemeleri

- **Cezai Sorumluluk:** 14 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz; 14-18 yaş temyiz kudreti doktor raporlarıyla değerlendirilir (1938, s. 222; 1967, s. 715).
- **Sosyal İnceleme:** Sosyal hizmet birimleri ve medikopsikolojik bürolar, yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanan sosyal inceleme raporlarıyla çocuğun aile, çevre ve psikolojik durumunu değerlendirir (1967, s. 723-724). Raporlar, mahkeme kararlarında rehberdir.
- **Yaptırımlar:** Hukuki af, cezanın ertelenmesi, ıslah evleri, okul cezaevleri (1938, s. 224; 1967, s. 718-719).
- **Yargılama Usulleri:** Gençlik Mahkemeleri gizli duruşmalar yapar, temyiz mümkündür.

3. İsviçre'de Gençlik Adalet Sistemi ve Sosyal İnceleme

1942 Ceza Kanunu (Adalet Dergisi, 9 Eylül 1948, s. 1087-1088):

- **Cezai Sorumluluk:**
 - **7 Yaşından Küçükler:** Ceza veya tedbir yok.
 - **7-15 Yaş:** Sadece eğitim ve koruma tedbirleri.
 - **15-18 Yaş:** Temyiz kudreti değerlendirilir; hafif suçlarda eğitim, ciddi suçlarda hafifletilmiş cezalar.
 - **18-20 Yaş:** Hafifletilmiş cezalar, rehabilitasyon odaklı.

- **Sosyal İnceleme:** Çocuğun şahsiyetini anlamak için ikamet yerinde yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından sosyal inceleme raporu hazırlanır (Kunter, s. 69). Rapor, çocuğun aile, eğitim ve sosyal çevresini kapsar.
- **Yaptırımlar:** Eğitim kurumları, ıslah evleri, aileye teslim; 14 yaşından küçükler için 6 aylık zaman aşımı.
- **Yargılama Usulleri:** İkamet yeri mahkemesi yetkilidir, duruşmalar gizlidir, ilk soruşturma kaldırılır (s. 1087).

4. Almanya’da Gençlik Adalet Sistemi ve Sosyal İnceleme

Gençlik Mahkemeleri Kanunu (Jugendgerichtsgesetz - JGG):

- **Cezai Sorumluluk:**
 - **14 Yaşından Küçükler:** Cezai sorumluluk yoktur; sadece koruyucu tedbirler.
 - **14-18 Yaş:** Temyiz kudreti değerlendirilir; cezalar indirimli, rehabilitasyon odaklı.
 - **18-21 Yaş:** Genç yetişkinler için esnek cezalar (JGG §105).
- **Sosyal İnceleme:** Sosyal inceleme raporları, yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır (JGG §43). Raporlar, çocuğun aile, okul, sosyal çevre ve psikolojik durumunu detaylı inceler ve mahkeme kararlarında bağlayıcıdır.
- **Yaptırımlar:** Eğitim, danışmanlık, topluma hizmet, ıslah evleri; hapis son çaredir (JGG §5-17).
- **Yargılama Usulleri:** Gençlik mahkemeleri gizli duruşmalar yapar, çocuklar yetişkinlerden ayrı tutulur, sosyal hizmetlerle iş birliği vurgulanır.

5. Türkiye’de Gençlik Adalet Sistemi ve Sosyal İnceleme

TCK Madde 31 ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu:

- **TCK Madde 31:**
 - **12 Yaşından Küçükler:** Cezai sorumluluk yoktur; sadece güvenlik tedbirleri.
 - **12-15 Yaş:** Temyiz kudreti değerlendirilir; yoksa ceza yok, sadece güvenlik tedbirleri; varsa cezalar 2/3 indirilir.
 - **15-18 Yaş:** Cezai sorumluluk vardır, cezalar 1/2 indirilir, güvenlik tedbirleri uygulanabilir.
- **5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde 35:**
 - Sosyal inceleme raporu, çocuğun bireysel durumunu değerlendirmek için hazırlanır. Ancak, raporlar sosyal çalışma görevlilerinin mesleki yetkileri dışında, sosyal çalışmacı olmayan görevliler (ör. öğretmen, psikolog) tarafından da hazırlanabilir. Bu, uluslararası standartlarla aykırılık oluşturur.
 - **Tedbirler:** Aileye teslim, danışmanlık, eğitim, bakım, ıslah evleri (Madde 5).
 - **Yargılama Usulleri:** Çocuk mahkemeleri gizli duruşmalar yapar, tevkif son çaredir (Madde 17-21).
- **Sosyal İnceleme:** Sosyal hizmet uzmanları temyiz kudreti değerlendirmelerinde rol oynar, ancak Madde 35’in sosyal çalışmacı olmayanlar tarafından rapor hazırlanmasına izin vermesi, uzmanlık eksikliği ve standardizasyon sorunlarına yol açar.

6. Karşılaştırmalı Analiz

6.1. Sosyal İnceleme Raporları

- **Pekin Kuralları Madde 16:** Sosyal inceleme raporları, yalnızca uzman sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmalı, çocuğun aile, eğitim ve sosyal çevresini kapsar.
- **ÇHS Madde 3 ve 40:** Çocuğun üstün yararı için sosyal inceleme dolaylı olarak teşvik edilir; uzmanlar tarafından hazırlanması önerilir.
- **Avrupa Sosyal Şartı Madde 7 ve 14:** Sosyal inceleme belirtilmez, ancak Madde 14, sosyal hizmetlerin rehabilitasyonda uzmanlarca sunulmasını destekler.
- **İtalya:** Sosyal inceleme raporları, yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır; medikopsikolojik bürolar destek sağlar (1967, s. 723-724).
- **İsviçre:** Sosyal inceleme, ikamet yerinde yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından yapılır (Kunter, s. 69).
- **Almanya:** Sosyal inceleme raporları, yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır, mahkeme kararlarında bağlayıcıdır (JGG §43).
- **Türkiye:** Çocuk Koruma Kanunu Madde 35, sosyal inceleme raporlarının sosyal çalışmacı olmayanlar (ör. öğretmen) tarafından hazırlanmasına izin verir. Bu, Pekin Kuralları, ÇHS ve Avrupa Sosyal Şartı ile aykırılık oluşturur ve uzmanlık eksikliği nedeniyle uygulama engeli yaratır.
- **Benzerlikler:** Tüm sistemler, çocuğun bireysel durumunun değerlendirilmesini vurgular.
- **Farklılıklar:** İtalya, İsviçre ve Almanya'da sosyal inceleme yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından yapılırken, Türkiye'de Madde 35'in esnekliği standardizasyon ve uzmanlık eksikliğine yol açar.

6.2. Cezai Sorumluluk

- **Pekin Kuralları ve ÇHS:** Yaş sınırı belirtilmez; bireyselleştirilmiş değerlendirme ve rehabilitasyon önceliklidir.
- **Avrupa Sosyal Şartı:** Cezai sorumluluk düzenlenmez; Madde 7, çocuk işçiliğini önler, Madde 14 sosyal hizmetlerle destek sağlar.
- **İtalya:** 14 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz; 14-18 yaş temyiz kudreti değerlendirilir.
- **İsviçre:** 7 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz; 7-15 yaş sadece tedbir, 15-18 yaş temyiz kudretine göre cezalar.
- **Almanya:** 14 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz; 14-18 yaş temyiz kudreti, 18-21 yaş esnek cezalar.
- **Türkiye:** 12 yaşından küçükler cezai sorumluluk taşımaz; 12-15 ve 15-18 yaş temyiz kudretine göre cezalar/tedbirler.
- **Benzerlikler:** Rehabilitasyon odaklılık ortak; temyiz kudreti değerlendirmesi yaygın.
- **Farklılıklar:** Yaş sınırları farklıdır (İtalya 14, İsviçre 7, Almanya 14, Türkiye 12). Almanya ve İsviçre, genç yetişkinler için özel düzenlemeler içerir.

6.3. Yaptırımlar ve Rehabilitasyon

- **Pekin Kuralları ve ÇHS:** Hapis son çare; eğitim, ıslah, sosyal hizmetler öncelikli.
- **Avrupa Sosyal Şartı:** Yaptırım düzenlenmez; Madde 14 sosyal hizmetlerle rehabilitasyonu destekler.

- **İtalya:** Hukuki af, ıslah evleri, okul cezaevleri.
- **İsviçre:** Eğitim kurumları, ıslah evleri, 6 aylık zaman aşımı.
- **Almanya:** Eğitim, topluma hizmet, ıslah evleri (JGG §5-17).
- **Türkiye:** Aileye teslim, danışmanlık, ıslah evleri.
- **Benzerlikler:** Hapis son çare; rehabilitasyon odaklı yaptırımlar ortak.
- **Farklılıklar:** İtalya’da hukuki af, İsviçre’de zaman aşımı özgündür.

6.4. Yargılama Usulleri

- **Pekin Kuralları ve ÇHS:** Gizli duruşmalar, mahremiyetin korunması, hapis son çare.
- **Avrupa Sosyal Şartı:** Yargılama usulleri düzenlenmez.
- **İtalya:** Gençlik Mahkemeleri, gizli duruşmalar, temyiz mümkün.
- **İsviçre:** İkamet yeri mahkemesi, gizli duruşmalar, ilk soruşturma kaldırılır.
- **Almanya:** Gençlik mahkemeleri, gizli duruşmalar, sosyal hizmetlerle iş birliği.
- **Türkiye:** Çocuk mahkemeleri, gizli duruşmalar, tevkif son çare.
- **Benzerlikler:** Gizli duruşmalar ve mahremiyet ortak.
- **Farklılıklar:** İtalya’da temyiz, İsviçre’de ikamet yeri yetkisi, Almanya’da sosyal hizmet iş birliği özgündür.

7. Türkiye’nin Uluslararası Standartlara Uygunluğu ve Madde 35’in Aykırılığı

- **Pekin Kuralları ve ÇHS:** Türkiye, ÇHS’ye taraf olarak rehabilitasyon odaklı bir sistem benimsemiştir. Ancak, Çocuk Koruma Kanunu Madde 35’in sosyal inceleme raporlarının sosyal çalışmacı olmayanlar tarafından hazırlanmasına izin vermesi, Pekin Kuralları Madde 16 ve ÇHS Madde 40’ın uzmanlık gereklilikleriyle aykırıdır. Bu, raporların kalitesini ve standardizasyonunu olumsuz etkiler.
- **Avrupa Sosyal Şartı Madde 7 ve 14:** Türkiye, çocuk işçiliği (4857 sayılı İş Kanunu) ve sosyal hizmetler konusunda düzenlemeler yapmıştır. Ancak, Madde 35’in sosyal hizmet uzmanlığı dışındaki görevlilere yetki vermesi, Madde 14’ün profesyonel sosyal hizmet ilkesine aykırıdır.
- **İtalya, İsviçre ve Almanya ile Karşılaştırma:** Bu ülkelerde sosyal inceleme raporları yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır, Türkiye’de ise Madde 35’in esnekliği uzmanlık eksikliğine ve tutarsızlığa yol açar.
- **Engeller:** Madde 35, sosyal çalışmacı olmayanların rapor hazırlaması nedeniyle raporların güvenilirliğini azaltır, çocuğun üstün yararını (ÇHS Madde 3) tam olarak koruyamaz ve rehabilitasyon süreçlerini zayıflatır.

8. Değerlendirme ve Öneriler

- **Pekin Kuralları, ÇHS Madde 3 ve 40, ve Avrupa Sosyal Şartı Madde 7 ve 14,** sosyal inceleme raporlarının uzmanlarca hazırlanmasını ve rehabilitasyonu vurgular. İtalya, İsviçre ve Almanya’da sosyal inceleme raporları yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanırken, Türkiye’de Çocuk Koruma Kanunu Madde 35’in sosyal çalışmacı olmayanlara yetki vermesi, uluslararası standartlarla aykırılık ve uygulama engeli yaratır.
- **Öneriler:**
 1. **Madde 35’in Revizyonu:** Çocuk Koruma Kanunu Madde 35, sosyal inceleme raporlarının yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını zorunlu kılacak şekilde düzenlenmelidir.

2. **Sosyal Hizmet Uzmanlarının Eğitimi:** İtalya, İsviçre ve Almanya örnek alınarak, sosyal çalışmacıların eğitimi ve istihdamı artırılmalıdır.
3. **Sosyal Hizmetlerin Güçlendirilmesi:** Avrupa Sosyal Şartı Madde 14'e uygun olarak, sosyal hizmet birimleri rehabilitasyon süreçlerinde daha etkin kullanılmalıdır.
4. **Çocuk İşçiliğiyle Mücadele:** Madde 7'ye uyum için çocuk işçiliği denetimleri artırılmalıdır.
5. **İslah Müesseseleri:** İsviçre'nin federal destek modeli örnek alınarak, ıslah evleri geliştirilmelidir.
6. **Mevzuat Uyum:** TCK Madde 31 ve Çocuk Koruma Kanunu, ÇHS ve Pekin Kuralları ile tam uyum için revize edilmelidir.

9. Sonuç

Pekin Kuralları ve ÇHS Madde 3 ve 40, çocuğun üstün yararını ve rehabilitasyonu önceliklendirir. Avrupa Sosyal Şartı Madde 7 ve 14, çocuk işçiliğini önler ve sosyal hizmetlerle rehabilitasyonu destekler. İtalya, İsviçre ve Almanya'da sosyal inceleme raporları yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanırken, Türkiye'de Çocuk Koruma Kanunu Madde 35'in sosyal çalışmacı olmayanlara yetki vermesi, uluslararası standartlarla aykırılık oluşturur ve uygulama engeli yaratır. Türkiye'nin uluslararası standartlara tam uyumu için Madde 35'in revize edilmesi, sosyal çalışmacıların uzmanlık rolünün güçlendirilmesi ve sosyal hizmetlerin rehabilitasyon süreçlerinde etkin kullanımı gereklidir.

Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir.20.07.2025

Örnek 6

İsviçre'deki Resmi Vesayet Sistemi ve Türk Hukuku: Fikret Arık'ın Eleştirileri Bağlamında Uluslararası Farkındalık Analizi

Özet

Fikret Arık'ın, özellikle Almanya'daki Gençlik Dairesi (Jugendamt) ve benzeri vesayet sistemleriyle ilgili açıklamaları, Türk kökenli ailelerin çocuklarının koruma altına alınması süreçlerinde karşılaştıkları sorunları ve bilgi eksikliklerini gündeme getirmiştir. Bu makale, Arık'ın bu eleştirilerini, İsviçre'deki resmi vesayet sistemine (Vormundschaftsbehörde) genişleterek, bu sistemin yapısını, Türk hukukundaki vesayet düzenlemeleriyle karşılaştırmasını ve her iki sistemin dünya genelinde yeterince dikkat çekip çekmediğini analiz eder. İsviçre'nin vesayet sistemi, kantonlar bazında özerk bir yapıya sahipken, Türk hukuku merkezi bir vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemeleri'ne dayanır. Arık'ın eleştirileri, bu sistemlerin şeffaflık, kültürel duyarlılık ve uluslararası farkındalık eksikliklerine işaret eder. Makale, bu bağlamda, daha etkili bir çocuk koruma ve vesayet sistemi için öneriler sunar.

Giriş

İsviçre'deki resmi vesayet sistemi (Vormundschaftsbehörde), çocukların ve yetişkinlerin korunması için kantonlar düzeyinde faaliyet gösteren bir yapıdır ve İsviçre Medeni Kanunu (Zivilgesetzbuch) çerçevesinde düzenlenir. Türk hukukunda ise vesayet, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 396-494. maddelerinde düzenlenmiş olup, Sulh Hukuk Mahkemeleri tarafından yürütülür. Fikret Arık'ın, özellikle Gençlik Dairesi gibi Avrupa'daki çocuk koruma ve vesayet sistemleriyle ilgili

açıklamaları, Türk kökenli ailelerin bu sistemlerle ilgili karşılaştıkları sorunları ve bilgi eksikliklerini vurgulamıştır. Arık, bu sistemlerin Türk toplumu tarafından yeterince anlaşılmadığını ve dünya genelinde de hak ettiği ilgiyi görmediğini iddia eder. Bu makale, İsviçre'nin vesayet sistemini detaylı bir şekilde ele alarak, Türk hukukuyla karşılaştırır ve Arık'ın eleştirilerinin uluslararası bağlamdaki yansımalarını değerlendirir.

1. İsviçre'deki Resmi Vesayet Sistemi (Vormundschaftsbehörde)

İsviçre'de vesayet sistemi, federal bir yapıya sahip olan ülkenin kantonlar bazında özerk bir şekilde organize edilmiştir. İsviçre Medeni Kanunu'nun 360-397. maddeleri, vesayet ve çocuk koruma sisteminin temelini oluşturur. Vesayet, çocukların veya akıl sağlığı, bağımlılık ya da diğer nedenlerle kendi işlerini yönetemeyen yetişkinlerin korunması için uygulanır. Vesayet makamları (Vormundschaftsbehörde), her kantonun kendi idari yapısına göre farklılık gösterir, ancak genel olarak şu görevleri üstlenir:

- **Çocukların Korunması:** Velayet altında olmayan veya aile ortamında risk altında olan çocuklar için koruyucu önlemler alma.
- **Vasi Atama:** Çocukların veya kısıtlı yetişkinlerin malvarlığını yönetmek ve kişisel haklarını korumak için vasi atama.
- **Sosyal Hizmetler:** Ailelere danışmanlık, eğitim ve destek hizmetleri sunma.
- **Mahkemelerle İş Birliği:** Vesayet kararlarının uygulanmasında kanton mahkemeleriyle iş birliği yapma.

İsviçre sistemi, çocuğun yüksek yararını (Kindeswohl) temel ilke olarak benimser ve bu ilke, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile uyumludur. Vesayet kararları, genellikle çocuğun bireysel ihtiyaçlarına ve aile durumuna göre özelleştirilir. Ancak, Türk kökenli aileler arasında, bu sistemin şeffaflık eksikliği ve kültürel farklılıklar nedeniyle yanlış anlaşıldığına dair algılar mevcuttur.

Bilgi Eksiklikleri

- **Kültürel Yanlış Anlamalar:** Türk aileler, İsviçre'nin bireysel odaklı vesayet yaklaşımını, Türkiye'deki aile odaklı toplumsal yapıyla uyumsuz bulabilir. Bu, vesayet süreçlerinin "çocukları ailelerden koparma" olarak algılanmasına yol açar.
- **Dil ve Erişim Sorunları:** Türk kökenli ailelerin, İsviçre'nin resmi dillerinde (Almanca, Fransızca, İtalyanca) yeterli bilgiye sahip olmaması, vesayet süreçlerini anlamalarını zorlaştırır.
- **Şeffaflık Eksikliği:** Vesayet kararlarının gerekçeleri, ailelere yeterince açıklanmayabilir, bu da güven eksikliğine neden olur.

2. Türk Hukukunda Vesayet Sistemi

Türk hukukunda vesayet, TMK'nın 396-494. maddelerinde düzenlenmiştir ve Sulh Hukuk Mahkemeleri vesayet makamı olarak görev yapar. Asliye Hukuk Mahkemeleri ise denetim makamıdır. Vesayet, aşağıdaki durumlarda uygulanır:

- **Yaş Küçüklüğü:** Velayet altında olmayan küçüklerin korunması (TMK 404).
- **Kısıtlama:** Akıl hastalığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu bağımlılığı gibi nedenlerle kişinin kendi işlerini yönetememesi (TMK 405-408).

- **Hükümlülük:** Bir yıl veya daha uzun süreli hapis cezasına mahkum olan erginlerin malvarlığının korunması (TMK 407).

Vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını yönetir ve kişisel haklarını korur. Ancak, Türk hukukunda vesayet sistemi, daha çok cezai ve idari bir çerçeveye odaklanır ve sosyal hizmetlerin rolü sınırlıdır.

Türk Hukukunda Bilgi Eksiklikleri

- **Sosyal Hizmetlerin Yetersizliği:** Türkiye’de sosyal hizmet uzmanlarının vesayet süreçlerindeki rolü, talimat odaklı bir yapıya sıkışmıştır ve disiplinlerarası iş birliği eksiktir.
- **Uluslararası Modellerin Bilinmemesi:** İsviçre gibi ülkelerin vesayet sistemleri, Türk hukukçular ve sosyal hizmet uzmanları tarafından yeterince bilinmemekte, bu da reform süreçlerini yavaşlatmaktadır.
- **Kamuoyu Algısı:** Türk toplumunda vesayet, genellikle “kısıtlama” veya “cezalandırma” olarak algılanır, bu da sistemin koruyucu yönlerinin anlaşılmasını zorlaştırır.

3. Fikret Arık’ın Eleştirileri

Fikret Arık’ın açıklamaları, özellikle Avrupa’daki çocuk koruma ve vesayet sistemlerinin Türk kökenli aileler üzerindeki etkilerine odaklanır. Arık, Gençlik Dairesi gibi sistemlerin şeffaflık eksikliği, kültürel önyargılar ve bilgi yetersizliği nedeniyle Türk aileler tarafından yanlış anlaşıldığını savunur. İsviçre’deki vesayet sistemiyle ilgili olarak, Arık’ın eleştirileri şu noktalara işaret eder:

- **Şeffaflık Eksikliği:** Vesayet kararlarının gerekçeleri, Türk ailelere yeterince açıklanmamakta, bu da sistemin “çocukları ailelerden koparma” amacı taşıdığı algısını güçlendirmektedir.
- **Kültürel Duyarlılık Eksikliği:** İsviçre’nin vesayet sistemi, Türk aile yapısına uygun olmayan bireysel odaklı bir yaklaşıma sahiptir, bu da kültürel çatışmalara yol açar.
- **Uluslararası Farkındalık Eksikliği:** Arık, İsviçre’nin vesayet sisteminin dünya genelinde yeterince tartışılmadığını ve Türk hukukuyla karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmadığını belirtir. Bu, Türkiye’nin kendi vesayet sistemini geliştirirken uluslararası modellerden yeterince faydalanamamasına neden olur.

4. İsviçre Vesayet Sistemi ile Türk Hukukunun Karşılaştırması

İsviçre ve Türkiye’deki vesayet sistemleri, yapı ve uygulama açısından önemli farklılıklar gösterir:

- **Özerklik ve Merkezilik:** İsviçre’de vesayet sistemi kantonlar bazında özerktir ve yerel ihtiyaçlara göre uyarlanır. Türkiye’de ise vesayet, merkezi bir yapı olan Sulh Hukuk Mahkemeleri tarafından yürütülür.
- **Sosyal Hizmetlerin Rolü:** İsviçre’de sosyal hizmet uzmanları, vesayet süreçlerinde aktif bir rol oynar ve disiplinlerarası bir yaklaşımla çalışır. Türkiye’de ise sosyal hizmetler, mahkemelerin talimatlarına bağlıdır ve bağımsız bir rol üstlenemez.
- **Çocuk Odaklılık:** İsviçre sistemi, çocuğun yüksek yararını (Kindeswohl) temel ilke olarak benimser ve rehabilitasyona odaklanır. Türk hukuku ise daha çok cezai ve idari bir çerçeveye sahiptir ve çocuğun rehabilitasyonu ikinci planda kalır.

- **Uluslararası Standartlara Uyum:** İsviçre'nin vesayet sistemi, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Pekin Kuralları ile uyumludur. Türk hukuku ise bu standartlara kısmen uyum sağlar, ancak sosyal inceleme raporlarının isteğe bağlı olması gibi eksiklikler mevcuttur.

5. Uluslararası Farkındalık Eksikliği

Arık'ın eleştirilerinde vurguladığı gibi, İsviçre'nin vesayet sistemi, dünya genelinde yeterince dikkat çekmemektedir. Bu durumun nedenleri şunlardır:

- **Kanton Bazlı Yapı:** İsviçre'nin federal yapısı, vesayet sisteminin kantonlar arasında farklılık göstermesine yol açar, bu da sistemin uluslararası düzeyde standart bir model olarak algılanmasını zorlaştırır.
- **Türk Toplumunun Bilgi Eksikliği:** Türk kökenli aileler ve Türk hukukçular, İsviçre'nin vesayet sisteminin detaylarını yeterince bilmemekte, bu da sistemin yanlış anlaşılmasına neden olmaktadır.
- **Uluslararası Tartışmalarda Yetersizlik:** İsviçre'nin vesayet sistemi, Almanya'daki Gençlik Dairesi kadar uluslararası tartışmalara konu olmamıştır. Bu, sistemin olumlu yönlerinin (örneğin, çocuk odaklılık ve disiplinlerarası iş birliği) dünya genelinde yeterince tanıtılmadığını gösterir.

6. Öneriler

Fikret Arık'ın eleştirileri ve İsviçre'nin vesayet sisteminin analizi ışığında, aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- **Bilgi Paylaşımı ve Eğitim:** Türk hukukçular ve sosyal hizmet uzmanları, İsviçre'nin vesayet sistemi hakkında eğitilmeli ve bu sistemin çocuk odaklı yönleri Türk hukukuna uyarlanmalıdır.
- **Kültürel Duyarlılık:** İsviçre'deki vesayet makamları, Türk kökenli ailelere yönelik daha fazla kültürel duyarlılık göstermeli ve karar süreçlerini şeffaf bir şekilde açıklamalıdır.
- **Uluslararası İş Birliği:** Türkiye, İsviçre ve diğer ülkelerle çocuk koruma ve vesayet sistemleri konusunda bilgi paylaşımı ve iş birliği yapmalıdır. Bu, uluslararası standartlara uyumu artırabilir.
- **Sosyal Hizmetlerin Güçlendirilmesi:** Türk hukukunda sosyal hizmet uzmanlarının vesayet süreçlerindeki rolü güçlendirilmeli, sosyal inceleme raporları zorunlu hale getirilmelidir.
- **Kamuoyu Farkındalığı:** Türk toplumunda vesayet sisteminin koruyucu yönleri hakkında farkındalık artırılmalı, yanlış algılar düzeltilmelidir.

Sonuç

Fikret Arık'ın Avrupa'daki vesayet sistemleriyle ilgili eleştirileri, özellikle Türk kökenli ailelerin karşılaştığı sorunlara ve bilgi eksikliklerine dikkat çeker. İsviçre'deki resmi vesayet sistemi (Vormundschaftsbehörde), çocuk odaklı ve disiplinlerarası bir yaklaşımla çalışırken, Türk hukukundaki vesayet sistemi daha çok cezai ve idari bir çerçeveye dayanır. Arık'ın vurguladığı uluslararası farkındalık eksikliği, hem İsviçre'nin vesayet sisteminin dünya genelinde yeterince tartışılmamasından hem de Türk hukukunun bu sistemlerden yeterince öğrenmemesinden kaynaklanır. Daha etkili bir çocuk koruma ve vesayet sistemi için, Türkiye'nin uluslararası modelleri incelemesi, sosyal hizmetlerin rolünü güçlendirmesi ve kültürel duyarlılığı artırması gerekmektedir.

Kaynakça

- İsviçre Medeni Kanunu (Zivilgesetzbuch), Madde 360-397.
- Türk Medeni Kanunu, Madde 396-494.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. (1989).
- Pekin Kuralları: Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanmasına İlişkin Asgari Standart Kurallar. (1985).
- Tarimeri, N. (2007). *Çocuk Koruma(ma) Kanunu: Çocuk ve Gençlik Koruma Sistemi ve Uygulamalarına Bakış ve Tesbitler*. SABEV Yayınları.

Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir. 20.07.2025

Örnek 7

Cocukların Yarar ve Esenliğine Yönelik Risk Analizi ve Yönetim Yöntemi

Giriş

Çocukların yarar ve esenliği, yalnızca yasal düzenlemelerle değil, aynı zamanda sevgi, güven ve destekle korunması gereken bir insanlık hazinesidir. **Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) Madde 3**, çocuğun üstün yararını her kararın merkezine koyarken, **Madde 40**, adil yargılanma ve rehabilitasyonu vurgular. **Pekin Kuralları Madde 16**, sosyal inceleme raporlarının uzmanlarca hazırlanmasını zorunlu kılar. **Avrupa Sosyal Şartı Madde 7**, çocukların ekonomik sömürüden korunmasını, **Madde 14**, sosyal hizmetlerden yararlanma hakkını düzenler. Ancak, çocukların esenliğini tehdit eden riskler—yoksulluk, ihmal, istismar, yetersiz sosyal hizmetler ve standart dışı uygulamalar—hala devam etmektedir. Türkiye’de **Çocuk Koruma Kanunu Madde 35**’in sosyal inceleme raporlarının sosyal çalışmacı olmayanlar tarafından hazırlanmasına izin vermesi, çocukların yararını riske atan bir uygulamadır. Bu makale, çocukların esenliğine yönelik riskleri analiz ederek, İtalya, İsviçre, Almanya ve Türkiye’den örneklerle bir risk yönetim yöntemi önerir.

1. Risk Analizi

Çocukların yarar ve esenliğini tehdit eden riskler, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal boyutlarda incelenmelidir. Aşağıda, bu riskler ve uluslararası bağlamda örnekler sunulmaktadır.

1.1. Sosyal İnceleme Süreçlerindeki Riskler

- **Risk:** Sosyal inceleme raporlarının uzman olmayanlar tarafından hazırlanması, çocuğun bireysel durumunun yanlış veya eksik değerlendirilmesine yol açar.
 - **Türkiye:** Çocuk Koruma Kanunu Madde 35, sosyal inceleme raporlarının sosyal çalışmacı olmayanlar (ör. öğretmen) tarafından hazırlanmasına izin verir. Bu, raporların kalitesini düşürür, çocuğun ihtiyaçlarının yanlış anlaşılmasına neden olur ve rehabilitasyon süreçlerini zayıflatır.
 - **İtalya:** Sosyal inceleme raporları yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanır (1967, s. 723-724). Uzmanlık eksikliği riski yoktur.
 - **İsviçre:** İkamet yerinde yalnızca sosyal çalışmacılar rapor hazırlar (Kunter, s. 69), standart ve güvenilir değerlendirme sağlar.

- **Almanya:** Jugendgerichtsgesetz (JGG) §43 uyarınca yalnızca sosyal çalışmacılar rapor hazırlar, mahkeme kararlarında bağlayıcıdır.
- **Etki:** Türkiye’de uzman olmayanlar tarafından hazırlanan raporlar, çocuğun üstün yararını (ÇHS Madde 3) tehlikeye atar, rehabilitasyon süreçlerini etkisizleştirir (Pekin Kuralları Madde 16).

1.2. Yetersiz Sosyal Hizmetler

- **Risk:** Sosyal hizmetlere erişim eksikliği, çocukların rehabilitasyon ve topluma kazandırılma süreçlerini engeller.
 - **Türkiye:** Avrupa Sosyal Şartı Madde 14’e rağmen, sosyal hizmet birimleri sınırlı kapasiteye sahiptir. Çocuk suçluluğunun önlenmesi ve rehabilitasyonu için yeterli uzman bulunmaz.
 - **İtalya:** Medikopsikolojik bürolar ve sosyal hizmet birimleri, çocuğun ihtiyaçlarını sistematik olarak karşılar.
 - **İsviçre:** Federal destekli ıslah müesseseleri, sosyal hizmetleri güçlendirir (1942 Ceza Kanunu, Madde 383).
 - **Almanya:** Sosyal hizmetler, gençlik mahkemeleriyle entegre çalışır (JGG).
- **Etki:** Türkiye’de sosyal hizmet eksikliği, çocukların suça yönelmesini önlemede ve rehabilitasyonda yetersizliğe yol açar.

1.3. Çocuk İşçiliği ve Ekonomik Sömürü

- **Risk:** Çocuk işçiliği, çocukların eğitim ve gelişim haklarını engeller, suça yönelmelerine neden olabilir.
 - **Türkiye:** Avrupa Sosyal Şartı Madde 7’ye rağmen, çocuk işçiliği denetimleri yetersizdir; kırsal bölgelerde çocuklar ekonomik sömürüye maruz kalır.
 - **İtalya, İsviçre, Almanya:** Çocuk işçiliği sıkı denetimlerle önlenir, eğitim odaklı politikalar uygulanır.
- **Etki:** Çocuk işçiliği, çocukların esenliğini tehdit eder ve suç riskini artırır.

1.4. Yargılama ve Damgalanma

- **Risk:** Çocukların yetişkinlerle aynı mahkemelerde yargılanması veya gizli duruşma ilkelerine uyulmaması, damgalanma ve mahremiyet ihlallerine yol açar.
 - **Türkiye:** Çocuk Koruma Kanunu Madde 17-21 gizli duruşmalar öngörse de, uygulama eksiklikleri damgalanma riskini artırabilir.
 - **İtalya:** Gençlik Mahkemeleri gizli duruşmalar yapar, damgalanma önlenir (1938, s. 226).
 - **İsviçre:** Gizli duruşmalar ve ikamet yeri yetkisi, mahremiyeti korur (1942 Ceza Kanunu, s. 1087).
 - **Almanya:** Gençlik mahkemeleri, çocukların mahremiyetini korur (JGG).
- **Etki:** Damgalanma, çocukların topluma kazandırılmasını zorlaştırır (ÇHS Madde 40).

1.5. Rehabilitasyon Kapasitesinin Yetersizliği

- **Risk:** İslahevleri ve eğitim kurumlarının yetersizliği, çocukların rehabilitasyonunu engeller.
 - **Türkiye:** İslahevleri sınırlı kapasiteye sahiptir, uzman personel eksikliği bulunur.
 - **İtalya:** İslahevleri ve okul cezaevleri yapılandırılmıştır.

- **İsviçre:** Federal destekli ıslah müesseseleri etkilidir (Madde 383).
- **Almanya:** Rehabilitasyon odaklı eğitim ve topluma hizmet programları yaygındır (JGG §5-17).
- **Etki:** Yetersiz rehabilitasyon, çocukların suça geri dönme riskini artırır.

2. Risk Yönetim Yöntemi

Çocukların yarar ve esenliğini korumak için önerilen risk yönetim yöntemi, riskleri önleme, azaltma ve izleme adımlarını içerir. Bu yöntem, Pekin Kuralları, ÇHS ve Avrupa Sosyal Şartı'na dayalıdır ve İtalya, İsviçre, Almanya örneklerinden esinlenir.

2.1. Risk Önleme

- **Sosyal İnceleme Raporlarının Uzmanlaşması:**
 - **Eylem:** Çocuk Koruma Kanunu Madde 35 revize edilerek, sosyal inceleme raporları yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmalıdır (Pekin Kuralları Madde 16, Almanya JGG §43).
 - **Uygulama:** Türkiye'de sosyal çalışmacı eğitimi ve istihdamı artırılmalı, İtalya'daki medikopsikolojik bürolar modeli örnek alınmalı.
 - **Sonuç:** Çocuğun ihtiyaçlarının doğru değerlendirilmesi, rehabilitasyonun etkinliği artar.
- **Sosyal Hizmet Kapasitesinin Güçlendirilmesi:**
 - **Eylem:** Avrupa Sosyal Şartı Madde 14'e uygun olarak, sosyal hizmet birimleri kurulmalı ve uzman personel istihdam edilmelidir (İsviçre federal destek modeli).
 - **Uygulama:** Sosyal hizmet uzmanlarının sayısını artırmak için eğitim programları ve devlet teşvikleri geliştirilmeli.
 - **Sonuç:** Çocukların rehabilitasyon ve topluma kazandırılma süreçleri güçlenir.
- **Çocuk İşçiliğiyle Mücadele:**
 - **Eylem:** Avrupa Sosyal Şartı Madde 7'ye uyum için çocuk işçiliği denetimleri artırılmalı, kırsal bölgelerde farkındalık kampanyaları düzenlenmeli.
 - **Uygulama:** 4857 sayılı İş Kanunu'nun uygulanması için denetim birimleri güçlendirilmeli.
 - **Sonuç:** Çocukların suça yönelmesi önlenir, eğitim hakları korunur.

2.2. Risk Azaltma

- **Gizli Duruşmalar ve Mahremiyet:**
 - **Eylem:** Çocuk Koruma Kanunu Madde 17-21'in uygulanması sıkı denetlenmeli, çocukların yetişkinlerden ayrı yargılanması sağlanmalı (ÇHS Madde 40, İtalya Gençlik Mahkemeleri).
 - **Uygulama:** Çocuk mahkemelerinde gizli duruşma uygulamaları için yargıç ve personel eğitimi düzenlenmeli.
 - **Sonuç:** Damgalanma riski azalır, çocukların mahremiyeti korunur.
- **Rehabilitasyon Kapasitesinin Artırılması:**
 - **Eylem:** İslah evleri ve eğitim kurumlarının kapasitesi artırılmalı, İsviçre'nin federal destek modeli örnek alınmalı (1942 Ceza Kanunu, Madde 383).
 - **Uygulama:** Devlet bütçesinden ıslah evlerine yatırım yapılmalı, uzman personel istihdam edilmeli.

- **Sonuç:** Çocukların topluma kazandırılma şansı artar.

2.3. Risk İzleme ve Değerlendirme

- **Sürekli İzleme:**
 - **Eylem:** Sosyal inceleme raporlarının kalitesi ve sosyal hizmetlerin etkinliği düzenli denetlenmeli.
 - **Uygulama:** Bağımsız denetim kurulları oluşturulmalı, Almanya'daki JGG modeline benzer şekilde raporların mahkemelerdeki etkisi izlenmeli.
 - **Sonuç:** Uygulama eksiklikleri tespit edilir, standartlar yükseltilir.
- **Geri Bildirim Mekanizması:**
 - **Eylem:** Çocuklar, aileler ve sosyal çalışmacılardan geri bildirim alınmalı, ÇHS Madde 3'ün üstün yarar ilkesine uyum değerlendirilmeli.
 - **Uygulama:** Çocuk adalet sisteminde yıllık raporlar yayımlanmalı, İtalya'daki sosyal hizmet birimleri gibi geri bildirim sistemleri kurulmalı.
 - **Sonuç:** Sistem sürekli iyileştirilir, çocukların esenliği korunur.

3. Değerlendirme

Çocukların yarar ve esenliğini tehdit eden riskler—uzman olmayan sosyal inceleme raporları, yetersiz sosyal hizmetler, çocuk işçiliği, damgalanma ve zayıf rehabilitasyon kapasitesi—Türkiye'de uluslararası standartlara (Pekin Kuralları, ÇHS, Avrupa Sosyal Şartı) uyumu zorlaştırmaktadır. İtalya, İsviçre ve Almanya'da sosyal inceleme raporlarının yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanması, çocukların ihtiyaçlarının doğru değerlendirilmesini sağlar. Türkiye'de Çocuk Koruma Kanunu Madde 35'in sosyal çalışmacı olmayanlara yetki vermesi, çocuğun üstün yararını riske atar ve rehabilitasyon süreçlerini zayıflatır. Önerilen risk yönetim yöntemi, bu eksiklikleri gidermek için uzmanlaşma, kapasite artırımı ve denetim odaklı bir yaklaşım sunar.

4. Sonuç

Çocukların yarar ve esenliği, sevgi, güven ve uzmanlıkla korunmalıdır. Pekin Kuralları, ÇHS Madde 3 ve 40, ve Avrupa Sosyal Şartı Madde 7 ve 14, çocukların üstün yararını ve rehabilitasyonunu önceliklendirir. İtalya, İsviçre ve Almanya, sosyal inceleme raporlarında uzman sosyal çalışmacılar kullanarak çocukların esenliğini korurken, Türkiye'de Madde 35'in esnekliği risk yaratır. Önerilen risk yönetim yöntemi—uzmanlaşmış sosyal inceleme, güçlendirilmiş sosyal hizmetler, çocuk işçiliğiyle mücadele, gizli duruşmalar ve rehabilitasyon kapasitesinin artırılması—çocukların gülüşlerini ve hayallerini korumak için bir yol haritası sunar. Her çocuk, sevgiyle büyüme ve umutla yaşama hakkına sahiptir; bu hakkı korumak, hepimizin vicdan borcudur.

Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir.20.07.2025

Örnek 7

Çocukların Yarar ve Esenliği İçin: Bir Kalbin Çağrısı

Çocuklar... Onlar, dünyanın en saf umutları, en masum gülüşleri ve yarının en parlak hayalleri. Her birinin gözlerinde bir hikâye, her birinin yüreğinde bir dünya saklı. Peki, biz bu dünyayı ne kadar

koruyoruz? Çocukların yarar ve esenliği, yalnızca bir hukuk maddesi ya da bir devlet politikası değil; bir sevgi, bir vicdan, bir insanlık meselesidir. Onların gözlerindeki ışığı söndürmemek, yüreklerindeki umudu yeşertmek, hepimizin ortak sorumluluğudur.

Bir çocuğun kahkahası, bir bahar dalındaki çiçek kadar narindir. Ama o kahkaha, bir savaşın gölgesinde, bir yoksulluğun kucadında ya da bir ihmalkârlığın soğukluğunda sustuğunda, yalnızca o çocuk değil, insanlığın bir parçası da yitip gider. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesi, çocuğun üstün yararını her kararın kalbine koyar; ama bu madde, yalnızca kâğıt üzerinde değil, hayatın her anında yaşamalıdır. Bir çocuğun esenliği, sevgiyle büyüyen bir fidanın kök salması gibidir; o kökler ne kadar güçlü olursa, dünya o kadar güzel bir ormana dönüşür.

Düşünün, bir çocuk gece korkudan değil, yıldızlara bakarak hayal kurarak uyumalı. Okula giderken sırtında yalnızca bir çanta değil, umut ve güven taşımalı. Ancak ne yazık ki, dünya üzerindeki milyonlarca çocuk, savaşların, yoksulluğun, istismarın ve ihmâlin gölgesinde büyüyor. İtalya'da bir sosyal çalışmacı, bir çocuğun ailesini ve çevresini anlamak için saatlerce çalışırken, İsviçre'de bir mahkeme, bir çocuğun geleceğini korumak için onun hikâyesine kulak veriyor. Almanya'da bir gençlik mahkemesi, bir gencin suç değil, sevgi ve destekle rehabilite edilebileceğine inanıyor. Peki, ya Türkiye? Biz, Çocuk Koruma Kanunu ile çocuklarımızı korumaya çalışsak da, sosyal inceleme raporlarının uzman ellerde hazırlanmasındaki eksiklikler, bir çocuğun hikâyesinin eksik anlatılmasına yol açıyor. Her bir eksik rapor, bir çocuğun gözlerindeki bir damla umudun kaybolması demek.

Çocukların esenliği, sadece yasal düzenlemelerle değil, kalpten gelen bir sevgiyle sağlanır. Bir çocuğun elinden tutmak, onun gözlerine bakıp “Sen değerlisin” demek, bir toplumun geleceğine tohum ekmektir. Avrupa Sosyal Şartı'nın 7. maddesi, çocukların sömürüden uzak, güvenli bir çocukluk geçirmesini isterken, 14. maddesi, her çocuğun sosyal hizmetlerle desteklenmesini savunuyor. Ama bu maddeler, sadece kâğıt üzerindeki sözler değil; bir annenin yavrusuna sarıldığı gibi, bir öğretmenin öğrencisine gülümsediği gibi, bir komşunun kapısını çalan bir çocuğa sevgiyle açtığı gibi hayat bulmalı.

Türkiye'de bir çocuk, bir sosyal çalışmacının değil, bazen bir öğretmenin ya da başka bir görevlinin hazırladığı rapora emanet ediliyor. Bu, o çocuğun hikâyesinin eksik anlatılmasına, belki de yanlış anlaşılmasına yol açıyor. Oysa her çocuk, kendi hikâyesinin uzman ellerde yazılmasını hak eder. İtalya'da, İsviçre'de, Almanya'da sosyal çalışmacılar, bir çocuğun dünyasını anlamak için titizlikle çalışırken, biz neden aynı özeni gösteremeyelim? Bir çocuğun gözlerindeki korkuyu görmek yerine, o korkuyu sevgiye dönüştürmek için elimizden geleni yapmalıyız.

Pekin Kuralları'nın 16. maddesi, bir çocuğun suç işlediğinde bile cezadan çok rehabilite edilmesi gerektiğini söylüyor. Çünkü bir çocuk, suçlu değil, sadece yolunu kaybetmiş bir yolcudur. Onun elinden tutup doğru yola yönlendirmek, bir mahkemenin, bir sosyal çalışmacının, bir toplumun görevidir. ÇHS'nin 40. maddesi, her çocuğun adil bir yargılanma hakkı olduğunu, ama aynı zamanda sevgiyle, destekle yeniden doğabileceğini hatırlatıyor. Bu, bir çocuğun suçla değil, umutla anılmasını sağlamaktır.

Ey toplum! Ey anne, baba, öğretmen, komşu! Bir çocuğun gülüşünü korumak, bir fidanı sulamak gibidir. Onun esenliği için atacağımız her adım, yarının dünyasını daha güzel kılacaktır. Türkiye'de sosyal inceleme raporlarının yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanmasını sağlamak, bir çocuğun hikâyesini tam ve doğru anlatmak için bir adımdır. Ama yetmez. Kalbimizi açalım,

çocuklara sevgiyle bakalım. Onların gözlerindeki ışığı söndürmeyelim, çünkü o ışık, hepimizin geleceğidir.

Gelin, çocukların yarar ve esenliği için el ele verelim. Her çocuk, sevgiyle büyümeyi, güvenle hayal kurmayı, umutla yaşamayı hak eder. Onların gülüşleri, bizim yarınlarımızdır. Bir çocuğun yüreğine dokunmak, dünyayı değiştirmektir. Bu çağrı, sadece bir makale değil; bir kalbin, bir vicdanın, bir insanlığın sesidir. Çocuklarımız için, şimdi, sevgiyle harekete geçelim.

Örnek 8

Özür Yazısı: Türkiye’de Pedagoji Terimi ve Çocuk Adalet Sistemindeki Yanlış Terminoloji Kullanımı

Sayın İlgililer,

Türkiye’de çocuk adalet sistemi ve sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasıyla ilgili bilgi üretimimiz sırasında, Çocuk Koruma Kanunu Madde 3’te tanımlanan “sosyal çalışma görevlisi” kavramının, sosyal hizmet eğitimi almamış psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri mezunlarını da kapsadığına dair bir hata yapılmıştır. Bu tanım, sosyal inceleme raporlarının sosyal çalışmacılar dışında, uluslararası standartlarda uzman olarak tanınmayan meslek grupları tarafından hazırlanmasına izin veren, dünyada benzeri olmayan bir uygulamadır. Daha da önemlisi, 1982 yılında pedagoji biliminin Türkiye’de resmi olarak kaldırılmasına rağmen, adalet sisteminde psikolojik danışman ve rehberlerin yanlış bir şekilde “pedagog” olarak adlandırılması, çocukların yarar ve esenliğini riske atabilecek ciddi bir terminolojik ve uygulamalı hataya yol açmaktadır. Bu yanlışlık için içtenlikle özür dileriz.

Çocuk Koruma Kanunu Madde 3, sosyal çalışma görevlisini şu şekilde tanımlar: “e) Sosyal çalışma görevlisi: Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, psikoloji, sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bilimleri ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun meslek mensuplarını,” Bu tanım, sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasında sosyal hizmet eğitimi almamış meslek gruplarının da yer almasına olanak tanır. Ancak, **Pekin Kuralları Madde 16**, sosyal inceleme raporlarının yalnızca sosyal çalışmacılar gibi uzmanlar tarafından hazırlanmasını zorunlu kılar. **Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) Madde 3**, çocuğun üstün yararını merkeze alırken, **Madde 40**, rehabilitasyon odaklı adil yargılama süreçlerini vurgular. **Avrupa Sosyal Şartı Madde 14**, sosyal hizmetlerin uzmanlarca sunulmasını destekler. Türkiye’deki bu uygulama, sosyal inceleme raporlarının standartlaşmasını ve uzmanlığını zedeleyerek, çocukların ihtiyaçlarının doğru değerlendirilmesini ve rehabilitasyon süreçlerini riske atmaktadır.

Özellikle, psikolojik danışman ve rehberlerin “pedagog” olarak adlandırılması, pedagoji biliminin Türkiye’de mevcut olmamasına rağmen yanlış bir terminoloji kullanımıdır. Bu durum, çocukların yarar ve esenliğini koruma hedefini tehlikeye atabilir, zira sosyal inceleme raporları, çocuğun sosyal, ailevi ve çevresel durumunu değerlendirmek için uzman sosyal çalışmacıların mesleki yetkinliğine dayanmalıdır. İtalya, İsviçre ve Almanya’da sosyal inceleme raporları yalnızca sosyal çalışmacılar tarafından hazırlanırken, Türkiye’de sosyal çalışmacı olmayanların bu sürece dahil edilmesi, uluslararası standartlarla (Pekin Kuralları, ÇHS, Avrupa Sosyal Şartı) çelişmektedir.

Bu hata için samimi bir şekilde özür diler, çocukların yarar ve esenliğini koruma misyonumuza bağlı kalarak daha doğru ve hassas bir bilgi üretimi için gerekli adımları atacağımızı taahhüt ederiz. Gelecekte, sosyal inceleme raporlarının hazırlanmasında yalnızca sosyal çalışmacıların uzmanlığına vurgu yapacak, “pedagog” gibi yanlış veya yanıltıcı terimlerden kaçınacağız. Ayrıca, sosyal hizmet eğitimi almamış meslek gruplarının bu süreçteki rolünün uluslararası standartlara aykırı olduğunu açıkça belirteceğiz. Çocukların üstün yararını ve rehabilitasyon odaklı süreçleri desteklemek için, İtalya’daki medikopsikolojik bürolar, İsviçre’deki federal destekli sosyal hizmet birimleri ve Almanya’daki Jugendgerichtsgesetz (JGG) modeli gibi örnekleri rehber alacağız.

Sosyal çalışmacıların çocuk adalet sistemindeki kritik rolüne olan saygımızı yineler, bu süreçte herhangi bir yanlış anlaşılmaya sebep olduysak, bu hatayı düzeltmek için gereken özeni göstereceğimizi bildiririz. Çocukların esenliği için ortak çabalarımıza destek veren tüm paydaşlara teşekkür ederiz.

*Saygılarımızla,
Grok 3 Ekibi xAI*

Kaynak : Grok 3 Ekibi xAI tarafından üretilmiştir.20.07.2025

Not:Ekte yer alan çeşitli bazı bilgi ve metinler önce İngilizce’ye ve daha sonra Türkçe’ye çevirilen metinler de, sözcük ve kavramsal bazı anlam kaymalar söz konusudur.Bu şekilde üretilen bu bilgiler aynen yukarıda yer almaktadır.Doğruluk açısından yüzde 80 oranında ki bilgiler sadece ön bir bilgidir. Yeni bir bilgi ve derinleşmeye ve anlamaya yardımcı olup yanlışlıklar ve sorumluluk Grok’a aittir.

SHU.Nihat Tarımeri)

SHU.Nihat Tarımeri

EKLER:

1. <https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2006/551/de>
- 2.
3. <https://www.zh.ch/de/sicherheit-justiz/jugendstrafrecht.html#-792208150>
4. <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/arsiv/adliyeceridesi/1942/s1-ocak-1942-sene33-sayfa114-cilt1.pdf>
5. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/96954>
6. <https://lawyersswitzerland.com/a-guide-to-swiss-courts/>
7. <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/ara.html>
8. <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/arsiv/adliyeceridesi/1941/s11-1941-sene32-sayfa132-cilt2.pdf>
9. <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/arsiv/adliyeceridesi/1942/s10-aralik-1942-sene33-sayfa96-cilt2.pdf> sf.36
10. <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/arsiv/adliyeceridesi/1938/sayi-2-subat1938-228sayfa-mk.pdf>
11. <https://adaletdergisi.adalet.gov.tr/arsiv/adaletdergisi/1967/sayi7-10-temmuz-ekim1967-sene-58-201sayfa-cilt7.pdf>

<https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/2010/226/de>